

+тэлепраграма

№ 30 (292) 16 жніўня 2002 г.

наша НІВА

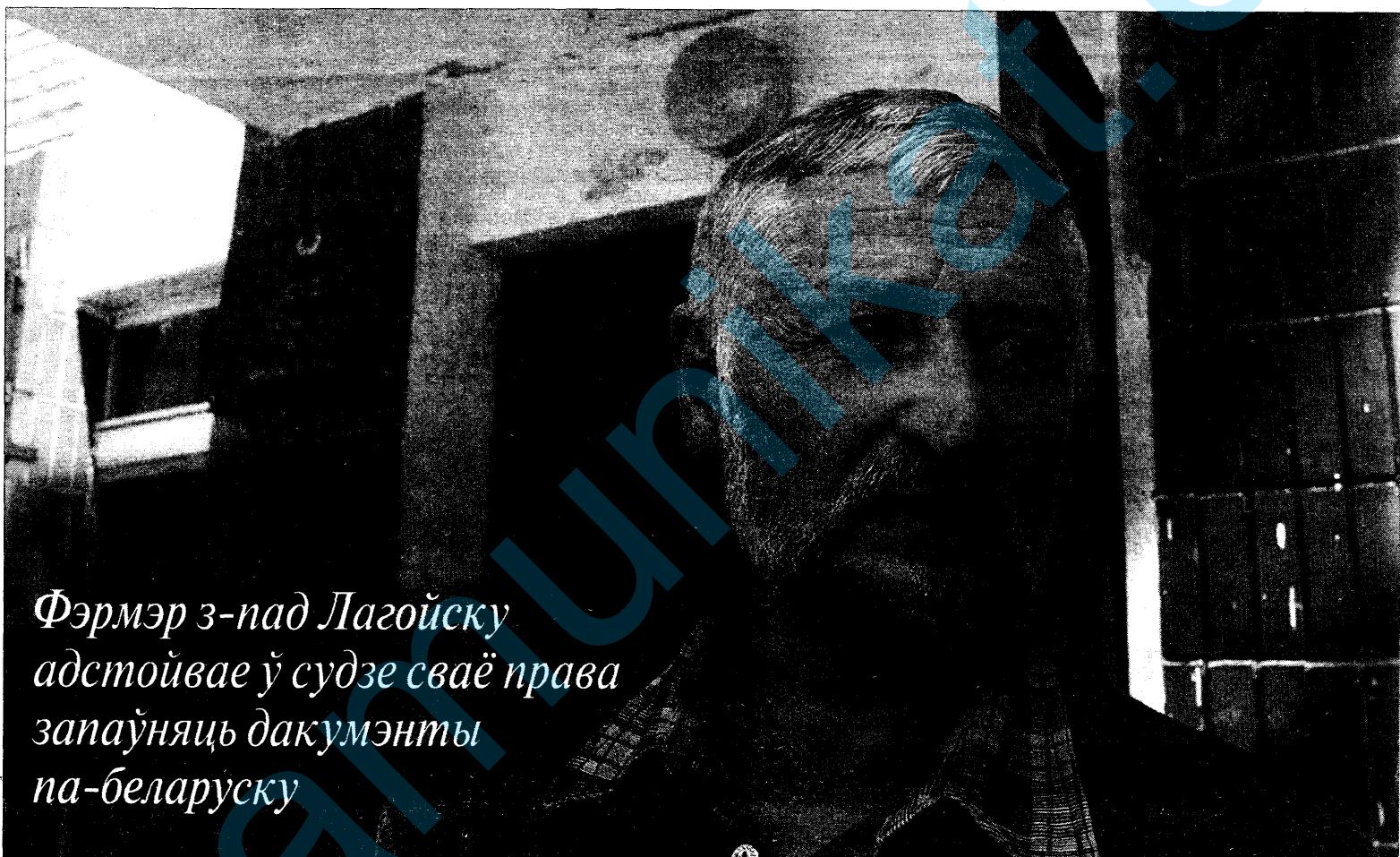
Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы
ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

У вядомай казцы "Панская навука" мудры селянін-Рымша лазінай адвучыў фанабэрыйстага пана хлусіць. У Лагойску чыноуніка Рымшу спрабаваў правучыць селянін Валуй. Незвычайны працэс слухалі на Лагойскім раённым судзе на мінульым тыдні. Жыхар вёскі Выгар Лявон Валуй праз суд бараніў "свой нацыянальны і чалавечы гонар". Адмову начальніка раённага пашпартнага стала прыняць ад яго анкету, запоўненую па-беларуску, ён палічыў абрязай. Свае маральныя страты ён ацаніў у мільён эўра (мільярд 800 млн. рублёў). Адказыкам па ягоным іску была казна Рэспублікі Беларусь.

28 траўня Валуй падаў у Лагойскі пашпартны стол заяву формы I-BB на атрыманьне дазволу выехаць за мяжу. Напісаў яе па-беларуску. Начальнік пашпартнага стала Аляксандар Рымша заяву прыняць адмовіўся і, зрабіўши на ёй шэраг пазнакаў, сказаў, каб Валуй перапісаў ўсё па-расейску. Праўда, у судзе Рымша адмаўляў, што не прыняў заявы з-за мовы і што патрабаваў запаўчэнніна па-расейску. Паводле ягоных словаў, заява была напісаная з памылкамі, а Валую ён толькі сказаў, што "у нас звычайна ўсе пішуць па-расейску". Даказаць, што ўсё было інакш, Валуй ня змог: размова адбывалася бязь съведкаў.

Працяг на старонцы 5.

Валуй супраць Рымшы

Фэрмер з-пад Лагойску адстойвае ў судзе сваё права запаўняць дакумэнты па-беларуску

АНДРЭЙ КУДРАВЕЦ

Пуцін прапануе немагчымае

Кіраўнік Расеі падштурхоўвае лідера Беларусі ліквідаваць дзяржаву, якую той узнічальвае

У панядзелак беларускія сувязісты прыпынілі маўленыне расейскіх радыёстанцый "Маяк" і "Юность", а таксама скарацілі час трансляцыі тэлеканалаў РТР, НТВ і "Культура". Афіцыйная падстава — запазычанасць па аплаце перадатчыкаў. Масква неадкладна выказала пратест.

На фоне чарады двухбаковых канфліктіў ідэі расейскага презыдэнта, што прагучалі на перамовах у сераду, ашаламляюць. У Пуцін прапанаваў увесці ў

якасці супольнае валюты дзвіюю дзяржаваў расейскі рубель з 2004 г. Ён таксама выказаўся за правядзенне ў траўні 2003 г. рэфэрэндумаў адносна будучыні інтэграцыі "на базе канстытуцыі Расеі", а вясной 2004 г. — выбараў прэзыдэнта адзінае дзяржавы. Праўда, ён адзначыў і магчымасць іншага варыянту — каб супольнай дзяржавай кіраваў парламэнт, як у Эўразіі.

Такія прапановы непрымаль-

ныя для беларускага боку, бо парушалі Банкноту ўкраіны. Гэтых падыходаў у Беларусі не падтрымлівае ніводная легальная палітычна сіла.

А.Лукашэнка заявіў у гутарцы з журналістамі пасля вяртання з Масквы, што "магчымасць існае дамовы далёка ня вычарпана". І ён не падтрымаў ідэю У.Пуціна.

Але Станіслаў Шушкевіч лічыць, што ў цяперашняга кіраўніка дзяржавы ўрэшце не застанецца іншага выйсьця, як пагадзіцца на рафэрэндум, які называе Пуцін. У інтэрв'ю радыё "Свабода" былы сыпкер парламэнту заявіў, што А.Лукашэнка "будзе скакаць зараз і гаварыць, што ён ніколі ня пойдзе на рэфэрэндум, але пасля яго правядзе". На думку С.Шушкевіча, прапанова Пуціна нясе сур'ёзную пагрозу незалежнасці Беларусі. "Прапануецца той варыант, які быў падчас гітлераўскага рэфэрэндуму, падчас аншлюсу Аўстрыі".

Шапказакідальніцкая фраза А.Лукашэнкі "Беларусь гатовая ісці ў інтэграцыі так далёка, як гатовая Расея" ўдарыла па сваім аўтару. Пуцін і парай ў яму ісці — далёка, аж да далучэння. У А.Лукашэнкі адбілі інтэгра-

НАСТУП СТЫХII

Эўропа страчвае скарбы пад вадой,
Беларусь — у агні

НЕМАГЧЫМАЕ

Масква прапануе
4-ты раздзел Рэчы
Паспалітай

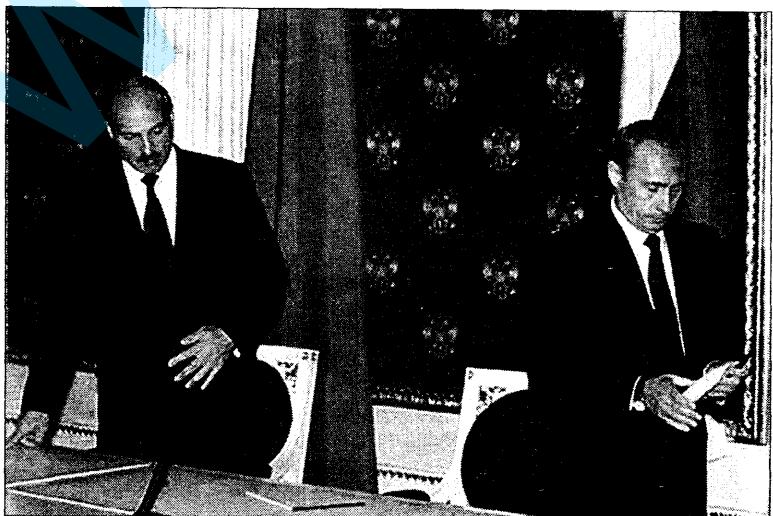
ГУТАРКА ЗЬ ЯНКАМ БРЫЛЕМ

Паводка ў нас
наўрад ці будзе

Эўропу заляваюць паводкі. Гарадзкія ўлады Прагі эвакуююць жыхароў, б'юць у званы немцы і аўстрыйцы. А менчукі ў сцікотнае лета маюць адваротную праблему: дзе ў выкупапачца? Аднак з пачаткам дажджоў на Каўказе і ў Эўропе многія перажываюць: ці не пагражае і нам паводка? Ці можа Заслаўскае вадасховішча, у выпадку ягонага раптоўнага пракрыву, заліць Менск?

Старонцы 5.

НОВЫ "ARCHE"

Славамір Адамовіч "Як я зарабіў у Амэрыцы 10000 даляраў"

Уладзімер Арлоў "Маша і мядзьведзі"

Уладзімер Калупаеў "Валютная глябалаизация і беларускія інтэрэсы"

Анатоль Кудравец: "Я не баяўся слова "Сімерцы"

Аляксандар Надсан "Caveat Lector"

Мікола Нікалаеў "Праваслаўная філяліягія"

Мікола Рабчук "Эмансыпация слова:

"самвыдаў" супраць "дзяржвываду"

Алесь Разанаў "Заваёўнікі"

Марыя Роўда "1896"

Гэтыя і іншыя тэксты ў новым — па дызайне і канцепцыі — нумары часопісу "ARCHE".
Пытайцеся ў кнігарнях і шапіках "Белсаюздруку"

ПАЛІТЫЧНЫ КАМЭНТАР

Пра курьшу і яйка

Усё памяшалася ў стане беларускай апазыцыі-апазыцыі. Апазыцыянеры злароднічаюць з якога-небудзь Козіка — маўляу, атрымаў прафсаюзы за "развал саюзу Беларусі і Pacei", быццам ня гэта гэта "развал" самі ж і дамагаліся. І тут жа дружна выходзяць на абарону журналіста, які публікуе дэструктывы расейскага ФСБ, скіраваныя на разбурэнне беларускага дзяржаўнае машыны. У судовым працэсе "ФСБ супраць Беларусі" яны ўстаюць на бок ФСБ, але выйграе пакуль, дзякаваць богу, Беларусь. Ві скажаце, Козікі-Тозікі — гэта зусім не Беларусь, але самі разумееце, што сёньня якраз яны разам з ППРБ (на жаль, толькі яны) і ўласблююць у сабе Беларусь, яе канстытуцыйную незалежнасць, і бязь іхнае "хамскае ўлады" ці доўга наша незалежнасць пратрымаецца — старан'ямі таго самага ФСБ.

Спрэчка пра тое, што ўсё ж першаснае — сувэрэнітэт краіны ці дэмакратыя, — крыху сціхнуўшы ў прэсе, поўнай хадою працягваеца цяпер у жыцці. Цэлай нябачная вайна ідзе ва ўзбуджаных мазгох палітыкаў. Сыходам за стратаю ўтлыту ў народзе наша шматпакутнай апазыцыі начала губляць і свае ўласныя сцягі, якія яшчэ гадоў пісьмамі тыму модна трывала ў руках. Сёньня ўжо зыненавідны ППРБ, а не ягоныя ненавісінкі, кажа пра нэўтралітэт краіны, пра тое, што ні Захад, ні Pacei не мусіць умешвацца ва ўнутраныя справы Беларусі, пра прыярытэт незалежнасці... Што яшчэ застаецца ў праграмным рэестры апазыцыянераў, чаго б не прыбраў да рук афіцыёў? Свабода слова (для большасці — расейскага слова) і для некаторых — родная мова (з так і не даробленым праваписам)?..

Маю ўвагу зьяўрнуў гэткі этычны момант. "Пакрыўджаны" Тозікам "апазыцыйны" журналист даваў беларускай службе радыё "Свабода" інтэрв'ю па-расейску. А гэта паказынік, бо за апошнія гадоў пісьмамі сфермаваўся пэўны палітычны *bon ton*, для слухачоў — лякмусавая палерка: журналісты і палітыкі, самыя расейскамоўныя ў жыцці, для радыё "Свабода" стараюцца гаварыць па-беларуску. Но ях хочуць у беларускім кантактэце выглядаць замежнікамі, прышлымі, чужымі людзьмі. У выпадку ж з нашым журналистам прамаскоўская арыентацыя нават не хавалася. Але гэта не слыніла абаронца "свабоды слова"... ад беларускага дзяржаўнасці. Во як перамагае першасная "дэмакратыя". Сваіх жа апалалягетаў і перамагае найперш.

У іншым месцы зьбіраюцца сур'ёзныя палітычныя дзеячы і, нібы пакрыўджаныя дзеци, заклікаюць саміх сябе: мы не павінны паддавацца ілюзіям, Лукашэнка ніколі ня будзе бараніць нацыянальныя інтарэсы Беларусі. Якія ілюзіі, панове? Хіба ён не абавязаны гэта рабіць? Хіба прэзыдэнт краіны не абавязаны бараніць яе нацыянальныя інтарэсы? И хіба вы не павінны патрабаваць ад яго гэтага і сачыць за гэтым, калі вы сапраўды вышэй за ўсё ставіце гэтыя саюмы нацыянальных інтарэсов?

Прыклад краінаў-суседзяў паказвае зусім адназначна і без выключанняў — найперш незалежнасць, пасля дэмакратыя. Найперш краіна, пасля — рэжым. Во тое што мусіць адбывацца дзе, а не наадварот. І ў Беларусі — таксама. Хіба што гадоў на дзесяць мы адсталі ў нашым палітычным і нацыянальным сталеніні. Якраз беларусізацыя будзе першай умовай ператварэння "хамскае ўлады" ў няхамскую, як гэта і было падобна. Гаварыць сёньня пра першасную дэмакратыю ў нашых умовах — азначае гаварыць пра дзяржаву русіфікацыю і ўрэшце далучэнне да Pacei. Но "голая" дэмакратыя ў нас зусім ня голая, а менавіта расейская, "демократыя вообще". І, ідучы за ёй як за першаснай, мы наўпраст рэзыгуем прысьці ў Москву і атрымаць адтуль "вполне демократычны" рэжым. Тады ўжо сапраўды беларушчыну можна будзе адсунуць у далёкую шуфляду.

Тэза незалежнасці і дэмакратыі для Беларусі была выразна сформуляваная Кастусём Каліноўскім і ніколькі ня страціла свае актуальнасці. Памятаеце? "Бо я табе з-пад шыбеніцы кажу, Народзе, што тады толькі зажывеш шчасльіва, калі над табою Маскаля ўжо ня будзе".

Святослав Дубавец

УДАКЛАДНЕНЬНЕ

У артыкуле "Адказ Аляксандра Калінава", змешчаным у "НН" №29 ад 2 жніўня, была дапушчаная памылка. Абзац "Інтытут рэлігіі і права, узгаданы ў лісце Ю.Чавусава, зьяўляецца недзяржаўной камэрцыйнай навуковай-даследчай арганізацыяй" трэба чытаць так: "Інтытут рэлігіі і права, узгаданы ў лісце Ю.Чавусава, зьяўляецца недзяржаўной некамэрцыйнай навуковай-даследчай арганізацыяй".

Паважаны спадар Руслан Равяка, шчыры дзякую за прапановы па ўдасканаленіні працы ТБМ.

Хацела б Вам паведаміць, што ўжо два гады Таварыства беларускай мовы працуе з амбасадамі, што маюць акредытацию ў Беларусі, на прадмет выкарыстання замежнімі таварыствамі беларускай мовы на ўпакоўках. Вынікам гэтае працы стала эўрапейская арганізацыя "Брэнд году — 2002" сёлета будзе прысуджаны гран-пры "Брэнд Бацькаўшчыны" за самы паспяховы вырыант адлюстравання нацыянальнай культурнай

ПІШЭЦЕ ЗАПЫТЫ

гістарычнай спадчыны ў вобразе беларускай гандлёвой маркі (газета "Ва-банк", №29 з 2002 г.). Усе айчынныя таварыствы, што выкарыстоўваюць беларускую мову, аўтаківаюць ліст падзякі ад ТБМ. Іншая справа, што пераважна большасць вытворцаў не адчуваюць грамадзкай запатрабаванасці на выкарыстанні беларускай мовы. Трэба патрабаваць ад іх гэтага, слаць ім запыты. Заўлёнівася Вас, што, калі б баранавіці ТБМ-аўцы разам з Вамі паставілі на мэце дамагчыся ўжываньня беларускай мовы на таварах баранавіціх вытворцаў, на працягу году ўсё тавары ў Баранавічах афармляліся па-беларуску. Мясцовыя арганізацыі ТБМ могуць

надышла чарговая рэформа адкукаўшыя сістэмы. Скарочынне гадзінаў матэматыкі ды роднай літаратуры й мовы падаеца як клопат пра здароўе школьнікаў. Пра дугоўны патэнцыял будучыню нацыі няма мовы. Адзін клопат пра сёньня. Пра нас зайдёся клапаціці: раней — партыя, цяпер — гэта прэрагатыва ўдзельнічае аднаго чалавека. Тому й пастаўвалі ад яго імя розных камісій па ўздзяйненні клопату пра народ. Прыкладам, камісія па кантролі за ходам уступных іспытаў у ВНУ. Важная, вядома, рэч — роўныя ўмовы для абітурыентатаў. Але што выходзіць на саюмы справе?

Усё пачалося з тэставання па матэматыцы ўвесну. Па-першае, абітурыент, прыкладам, з Глыбокага, які мусіць ехаць начым цягніком у Віцебск на тэставанне, адразу ж трапляе ў няроўныя ўмовы з віцебскім шкаляром. Але хай сабе, прыехаў. Заходзіць наявіспаны ў дэйтэртою і атрымлівае тэст на мове, што пануе ў Віцебску. А ён навучаны той матэматыцы па-беларуску з першай клясы. Добра яшчэ, калі настаяўнік даваў пераклады адметных беларускіх энтынія на расейскую. А калі не?.. Вось вам і роўныя магчымасці. Далей — болей.

Падчас іспытаў вам можа трапіцца варыянт, цяжкішы за астатнія. Вось гэта фокус! Ня будзем ужо зважаць на такую праяву "роўнасці", калі падчас іспытаў асобныя сабры экзаменацыйнай камісіі дазваляюць сабе даваць консультацыі некаторым абітурыентам. Тут трэба мець фотаапарат, каб зафіксаваць гэтаке

НЯ СТАЎЦЕ КРЫЖ НА ФЕДАРЭНКУ І ШНІПУ

Яшчэ ў пачатку гэтага году дэмакратава фінансавала літаратурны часопіс, не зважаючы на іхны зъвест. Дакацілася да таго, што апошні непадцэнзурны нумар "Крыніцы" зъміясціў "парнаграфію" Адама Глебуса. Далей спраўы так працягвацца не маглі, трэбыло ратаваць становішча. Галоўным выратавальнікам часопіса ў чытаку паставілі Святослав Касцяна, вядомага славяніна-патрёта, стварыўшы з выдання ў холдынг "ЛіМ".

Хто думаў тады, што Віктар Шніп, аўтар "Сабачых гісторый", застанецца працаваць у холдынгу? У інтэрв'ю радыё "Свабода" Шніп спрабаваў нечай апраўдаць свой унінак, гаворычы, што ні аб якай цэнзуры ў холдынгу гаворкі быць на можа. Але ў той самы дзень Эдуард Скобелев "ахрысьціў" Быкова, Барадуліна і Законікава "политически отсталыми" літаратарамі, а Ніна Чайка адмовілася друкаваць вышэйзгаданыя пісмены на старонках "Неману". Пасля ўсіх гэтых заявай рэйтинг Шніпа ў вачох многіх ягоных чытакоў, што дагэтуль з радасцю чакалі "Сабачых гісторый" і новых вершаў, упаў на супрэсіі зуровені, з якога вельмі цяжка будзе падняцца ў будучыні.

І вось з таго часу мінула ўжо трох месяцаў. Шніп па-ранейшаму займае пасаду намесніка галоўнага рэдактара "ЛіМу". Тым часам холдынг выpusціў першую порцію сваіх часопісаў. Беларускі СМІ аналізавалі тывы выданні. Зъявіўся артыкул на старонках "НН" пад аўтарствам М.Бугая.

Аўтар, пералічавычы рэдакцыйны савет "Полым", спыняеца на прозвішчы Федарэнкі, а пасля піша: "Здаецца, што літаратары аўтадзірэ селі ў машыну часу..." Пагаджуся з праватоў гэтага выказвання ў бок Праудзіна, Саламахі,

ВОДГУК

ладзіць грамадзкую сэргыфікацыю ўсіх пунктаў аказання паслугаў і, як у Валі, клейці там прыстойна зробленыя налепкі, што тут (у гэтай краме, кнігарні, майстэрні) грамадзінам могуць аказаць паслугі па-беларуску.

Рэспубліканская Рада ТБМ з задавальненнем разгледзела б на пасяджэнні праект палажэння аб узнагароджванні таварыўствамі згаданымі мэдалём "За беларускую мову", улічыўшы пры гэтым Указ Усіх баранавіці ТБМ-аўцы разам з Вамі паставілі на мэце дамагчыся ўжываньня беларускай мовы на таварах баранавіціх вытворцаў, на працягу году ўсё тавары ў Баранавічах афармляліся па-беларуску. Мясцовыя арганізацыі ТБМ могуць

з'яўліцца на пасяджэнні паслугаў.

Ірина Марацкіна, адказны сакратар ТБМ

ЛІСТЫ Ў РЭДАКЦЫЮ

Роўныя і раўнайшыя пры паступленіі ў ВНУ

Умовы тэсту былі надрукаваны з двух бакоў аркушу: з аднаго — заданні, складзены ў Pacei, з другога — беларускія. Некаторыя вучні ў стане стрэсу ў пэрагарнули старонкі.

На ўступных іспытаў у ВНУ гісторыя з "роўным" ўмовамі знайшла працяг. Іншагарадні ды вясковыя абітурыенты мусілі загадзі засяліцца ў інтерн. Маштабна ўжо ўжыць сабры пасыпакамі "грамадзінага харчавання". За гэткі побыт трэба, дарэчы, плаціць — яшчэ адзін прыклад "роўных" магчымасці. На іспыце заданні выдаўшы зноў-такі на адной мове — гэта сталася ўжо аксіёй і абмеркаванню не падлягае. Канкуруючы мусіць з рознымі льготнікамі. Калі, скажам, інваліды, дык усё зразумела, але чаму маюць ільготы выпукнілі ўсе пасыпкі лілэйкі пры той ВНУ?

Падчас іспытаў вам можа трапіцца варыянт, цяжкішы за астатнія. Вось гэта фокус! Ня будзем ужо зважаць на такую праяву "роўнасці", калі падчас іспытаў асобныя сабры экзаменацыйнай камісіі дазваляюць сабе даваць консультацыі некаторым абітурыентам. Тут трэба мець фотаапарат, каб зафіксаваць гэтаке

даўдзе. Але ж вучні прыяджаюць дахаты і ўсё распавядаюць бацькам і сваім настаўнікам. Цікава, дзе ў гэты час знаходзяцца сабры кантрольнай камісіі?

Пасля іспыту турботы абітурыента не сціплююцца. Трэба ж своеасабова даведацца пра вынікі, каб, калі што якое, пасыпец завезецца дакументы ў іншы ўніверсітэт. Але як гэта зрабіць, калі тэлефон прыёмнай камісіі ўвесь час заняты? Зноўку давядзенца ехачы ўніверсітэт — зноў давай, татак з матуляй, грошы. Тым часам кампьютараў там не бракуе, і прынамсі адзін з іх павінен працаўваць на абітурыента ў рэжыме online, праз інтернэт хутка выдаўшы сабе інфармацыю. Але не працујуць яшчэ кампьютары на "роўныя ўмовы".

Дык як ж нам рэалізаваць сьветлу ідэю пра сапраўды роўныя ўмовы для абітурыентаў? Варта адкінуць старыя савецкія падыходы і пыху ды пераніць добра распрацаваную тэхнолагію набору ў ВНУ, калі кожны здае іспыт у роднай школе. Здае камісію, складзенай са спэцыялістамі з іншых школаў. Альбо іспыты з'яўлююцца ў калегіяльныя налады. Камп'ютеры з'яўлююцца ў школы аднайменнай школынай адміністрацыі.

Янка Шкаляр, Глыбокае

ДЗЯРЖАУНЫ ІНТЭРАС

НА ТЫДНІ

Неадольнае жаданьне быць сацыял-дэмакратам

прэзыдыюму ФПБ. В. а. галоўнага рэдактара стала Ірына Германовіч, якая цяпер працуе намеснікам галоўнага рэдактара, а раней кіравала газетай. Народны паэт Беларусі Генадзь Бураўкін адмовіўся заставацца сборм рэдкалегіі, пратэстуючы супраць звальнення А. Стрыкевіча.

ВВП вырас на 5,7%

Афіцыйная статыстыка адзначае далейшое паскарэнне тэмпам росту ВВП. За першыя сем месеціў году ён вырас на 5,7% проці мінулага году. Тэмп росту за 6 месяцаў ацэніваліся толькі ў 4,7%. Паскарэнне адбылося дзякуючы тому, што раней, чым летась, сабралі зборжжа. Мяркуеца, што па выніках году лічба будзе трохі ніжэйшай.

Баі ў Чачніі

У суседній Расеі працягваецца вайна. 22 вайскоўцы загінулі за мінулы тыдзень у Чачніі. Усяго з пачатку другога чачэнскага вайны загінулі 4302 расейскія вайскоўцы і міліцыянты, 12417 байцоў параненых. Таксама загінула на менш за 15 тыс. чачэнскіх партызанаў і мірных жыхароў.

АБВ

Я каахаю Беларусь
Віцебск

Славянскі БАЗАР 2002

У менскім метро ніярдка зьяўляюцца беларускамоўныя рэкламкі культурных і інфармацыйных прадуктаў, сацыяльная рэклама. А вось сетка крамаў рэкламавала сябе па-беларуску ўпершыню. Піянерам стала "АБВ" — мярэжа магазынаў "Беллегпраму" ў сталіцы. Беларусізаваў рэкламу сваіх мабільнікаў "Самсунг". Нацыянальную карту разыгрывае і "Вэлкам" у піку "МТС". Пакуль, аднак, не зусім слушна.

ПАЦЯРПЕЛЯ ЗА БЕЛАРУСЬ
Штрафамі 100 тыс. рублёў былі пакараны 2 жніўня гарадзенскія журналісты Андрэй Пачобут, Ірына Чарнікава і Андрэй Пісацнік "за незаконнае знаходжанье ў памежнай зоне". Журналісты прыехалі ў берастаўскі раён, каб асьвятляць разбурэнне царквы, пабудаванай іванам Спасіком. Іх трывалі ў пастарунку усе ноч, а ўраны аштрафавалі. 7 жніўня гарадзенская суддзя Наталья Козел даала актыўцісты "Маладой грамады" Святлане Нех 10 начу адміністрацыйнага арышту за ўдзел у "Ланцугу неабыкавых людзей", які адбыўся 8 ліпеня. С. Нех трывале галадоукту пратэсту ў вязніцы. 11 жніўня, падчас акцыі барыскай філіі "Зубра", скіраванай у абарону недзяржайной прэзыдэнты, міліцыянты паспрабавалі затрымаць Iгора Закрэўскага. Але заступіліся "зуброўцы" ды карэспандэнт радыё "Свабода" Алеся Мікалаічанка, і міліцыянты адпустилі хлопца.

АПЫТАНЬНЕ "НН"**Ці дыскрымінуюцца права беларусаў у Расеі?**

Апошнім часам СМІ прыводзяць шмат фактў дыскрымінацыі рэлігійных і культурных правоў нацыянальных меншасціў у Расеі — як на побытавым, так і на дзяржаўным узроўні. Скажам, католіку ў гэтай краіне амаль немагчыма разылічваць на дзяржаўную пасаду, а на Смаленшчыне, дзе ў 20-я гады існавалі дзясяткі беларускамоўных школаў, сёньня не існуе ніводнае клясы, дзе б выявучалася беларуская мова. Ці варта было бы Аляксандру Лукашэнку падчас сустрэчы з прэзыдэнтам Расеі Уладзімерам Пуціным узвыніць пытаньне пра права этнічных беларусаў, у тым ліку на Смаленшчыне і Браншчыне? На гэтае пытаньне адказаўшы прэзыдэнт Згуртавання беларусаў съвету "Бацькаўшчына" Анатоль Грыцкевіч, прэз-сакратарка А.Лукашэнкі Наталья Пяткевіч і памочнік кіраўніка дзяржавы Валеры Цапкала.

Анатоль Грыцкевіч: Гісторыя са звальненнем А. Стрыкевіча з пасады рэдактара "Беларускага часу" скончылася ваявым рашэннем Л. Козіка. Ён зьяўляўся рэдактара, пазыцыя якога яму не падабалася, бяз згоды на тое

маю, што гэтае пытаньне трэба ўзьдымыць на сустрэчы прэзыдэнтаў. Ёсьць дзяржаўныя органы, якія павінны вырашыць такія праблемы. Гэта можа быць вырашана на ўзроўні кампетэнтных органаў, а не кіраўнікоў дзяржавы.

Валеры Цапкала: Я лічу, што

ня варта гэтага рабіць. Я ня чую, каб у Расеі быў дыскрымінацыя беларусаў. У 1991 г. быў прыняты закон аб грамадзянстве — "нульавыя варыянты", які падтрымалі ўсе дзяржавы СНД. У адпаведнасці з ім кожны, хто пра-

СПРАВА "ПАГОНІ"

Маркевіч спадзяеца на падтрымку палаты і рэгіструе газэту "Голос"

шэнкі пераўтварыўся ў дубец, з дапамогай якога ў Беларусі мэтанакіравана зыншчыацца іншадумства, свабода слова".

Ініцыятыву Маркевіча падтрымала Беларуская асацыяцыя журналістаў, якая ўжо гатовая распацаша збор подпісаў.

Маркевіч упойміны: калі збор будзе займацца толькі Гарадзенская філія БАЖ, подпісаў будзе за 50 тысячачаў. Асноўную іх частку Мікола Маркевіч плянует сабраць у Горадні ю Гарадзеншчыне. Па-першае, журналістамі "Пагоні" тут больш ведаюць, тут Маркевіч абраўся дэпутатам у Вярхоўны Савет 12-га склікання.

Па-другое, ёсьць разлік на дэпутатаў палаты прадстаўнікоў ад Горадні ю Гарадзеншчыны. Калі

іх выбарцы дзясяткамі тысячачаў подпісаў засведчыцца сваё жаданьне выдаліць артыкул 367 з Крымінальнага кодэкса, дэпутаты павінны будуть да іх прыслухацца. Як вядома, менавіта палата прадстаўнікоў можа прынесьці рашэнне пра адмену наўнайцаў артыкулу.

Мікола Маркевіч пэўны, што "увосені у лукашэнкаўскай палаты знойдзеца неабходная колькасць дэпутатаў, якія паставяць гэтае пытаньне". Маркевіч прызнае, што ўжо сустракаўся з дэпутатамі палаты прадстаўнікоў. Зразумела, што прозывішчы гэтых дэпутатаў пакуль не называюцца. Але варта згадаць, што адзін з палатных "апазыцыянераў" генэрал Фралоў быў абрани ў Горадні.

Тым часам Мікола Маркевіч спрабаваў зарэгістраваць у Горадні новае беларускамоўнае выданье "Голос", аднак гарадзенскі гарвыканкам не захацеў узгадніць месца разъмешчэння СМІ. Неабходнасць такога "узгаднення" з'явілася ў 1999 г.

У артыкул 10 Закону аб СМІ быў унесены адзін сказ, які патрабаваў узгадніць з мясцовымі ўладамі разъмешчэнне сродкаў масавай інфармацыі. Гэтае ўдак-

Журналісты "Пагоні" падрыхтавалі новую ініцыятыву

ладненне да закону (у падрыхтоўцы якога, дарэчы, як дэпутат Вярхоўнага Савету 12-га склікання браў удзел Маркевіч) сталася бядою для рэгіянальных журналістаў. У той жа Горадні мясцовыя ўлады калісці адмовіліся ўзгодніць разъмешчэнне газэты "Репортёр", праблемы былі ў незалежных журналістаў у Пінску, Магілёве, Астравы, Ашмянах ды іншых гарадах.

Гарадзенскія ўлады вырашылі, што разгледзяць пытаньне з "Голосам" толькі пасля рашэння суду па справе Маркевіча і Мажэйкі. Іхнай пазыцыя зразумела: калі абласны суд захавае ранейше рашэнне бяз зъмены і яно ўвойдзе ў сілу, рэдактар забароненай "Пагоні" на працягу двух гадоў ня будзе мець права рэгістраваць СМІ.

"Да мяне прыходзяць дзясяткі лістоў, прыходзяць наведнікі, людзі пытаюцца проста на вуліцы: калі выйдзе "Пагоні"? — кажа М. Маркевіч. — Людзі је патрабуюць. Хай сабе і пад іншай назвай. Яе ж інфармацыйная ніша дагэтуль не занята. Тую функцыю, якую выконвала "Пагоні", сёняня ў Беларусі не выконвае ніводная газэта".

Алег Тачоны

З ЗАМЕЖНАЕ ПРЕСЫ**Беларусь карысная для транзыту зброі**

"Для Расеі экспарт зброі — важная крыніца бюджетных вынікаў. Хоць сёняня наша краіна займае чацвертася месца між сусветным экспартэрэм, ейныя пазыцыі на міжнародным рынку не толькі ўжо ўмоўны. Прыкладам, з Індіі, якай доўгія гады зъяўлялася найбуйнейшым пакупніком расейскай зброі, Маскву выціскаюць заходнія вытворцы. Не выпадкова чыноўнікі, што адказаўшы за вайсковы экспарт, сёняня ўсё часцей тыкаюць пальцам на Афрыку ды Блізкі Ўсход як нашы неасвоенія рынкі. Аднак вайскова-камэрцыйныя ад-

носіны з гэтым рэгіёнам могуць выклікаць праблемы з заходнімі сябрамі ѹ харусынкамі ды нарабіцамі іміджу Расеі як цывілізованай краіны. І ў гэтым сэнсе саюз з Лукашэнкам, якога на Захадзе называюць апошнім эўрапейскім дыктатарам, камусці можа здацца палітычна мэтазгодным: праз яго можна "збагрыць" зброю ды адзін з нешматлікіх расейскіх канкурэнтаздольных тавараў — абы-куды. А некаму — адкрыта правацакайным".

"Совершенно секретно", Расея

Падпіска

Нагадваем, што падпіску газэта абыходзіцца таныней.

Падпісцца на каstryгчнік можна да 10 верасьня. Падпісны індыкц 63125. Цана падпісі на месец — 1618 рублёў. Падпіску прымаюць на ўсіх аддзяленнях пошты, у шапіках "Белсаюздруку".

Дык падпісваіся!

Закон адзін

*Падаткавік Мікола Немцаў
хоча спагнаць з тэнісіста
Максіма Мірнага 300 тысяч
даляраў на карысць дзяржавы*

Даход Мірнага за студзень-ліпень 2002 г. склаў 461 тыс. далёраў. Летасць тэнісіст зарабіў 900 тыс. далёраў. Паводле беларускага заканадаўства, 30% ад тае сумы ён мусіць аддаваць дзяржаве. Інспектар Ленінскай падатковай інспекцыі Мікалай Немцаў, галоўны "перасыльднік" Мірнага, зазначыў, што тэнісіст — такі ж беларускі грамадзянін, як і іншыя. І, згодна з заканадаўствам, мусіць плаціць падаткі ў дзяржаўны скarb Беларусі незалежна ад месца іх атрымання і месца свайго пражывання. Пры гэтым, як сказаў Немцаў карэспандэнту "НН", канкрэтная сумма пакуль не называецца. Вызначаная яна будзе пасыля таго, як у інспекцыю прыйдуць усе патрэбныя паперы, дзе будуць пазначаныя даходы і ўжо выплачаныя падаткі спартовцу. Падаць тыя дакументы паабязаў бацька Максіма Мірнага, але пакуль у Ленінскай падатковай інспекцыі іх няма. Сума падаткаў можа скласці каля 300 тыс. далёраў, улічваю-

чи, што стаўка падатку — 30%.

Увагу падаткавіку спартовец прыцягнуў летасць, калі купіў новы аўтамабіль. Усе набыткі коштам за 10 тыс. далёраў у нашай краіне мусіць дэкларавацца ў падатковай інспекцыі. Цяпер інспекцыя пагражае Максу як мінімум забаронай выезджацца за мяжу. Апроч таго, артыкул 243 Крымінальнага кодэкса "Ухіленне ад выплаты падаткаў" пагражае вінаватаму пазбаўленнем волі на тэрмін ад 3 да 7 гадоў, поўнай канфіскацыяй маёмысці і пазбаўленнем права займацца пэўным відам дзейнасці. У дадзеным выпадку — гуляць у тэніс.

Інспектар М. Немцаў кажа, што Макс Мірны не адзіны спартовец, які імкненца ўхіліцца ад выплаты падаткаў. Такія самыя прэтэнзіі маюць падатковыя службы, напрыклад, да фут-

балісту Штанюка і Астроўскага, якія гуляюць за ўрэспейскія клубы. "Раней, калі Штанюк гуляў за расейскія клубы, да яго прэтэнзіяў не было: ён плаціў падаткі. А цяпер мы ня можам прасачыць ягонія даходы, — кажа Мікалай Немцаў. — Мы можам высветліць даходы спартовцу, якія гуляюць у камандных спаборніцтвах за нашу краіну. Але што тычицца асабістых турніраў і першынстваў, тут суітуюцца больш складаная",

для ўсіх

Сусьветна вядомы 25-гадовы спартовец з 1994 г. гуляе ў складзе зборнай Беларусі ў Кубку Дэвіса, з 96-га — у турнірах тэнісістаў-професіоналаў. Усяго за гэтыя гады ён зарабіў 2,6 млн. далёраў.

— зазначае ён. Прыкладам спартовца, які атрымлівае даходы за мяжой і да якога падаткавіку ня маюць прэтэнзій, Мікалай Немцаў называў футbalista Рындыюка, які гуляе за адзін з расейскіх клубаў.

А.Ш.

НАВІНЫ ГАСПАДАРСКІЯ

ЗА ВЫРАБ САМАГОНКІ неўзабаве будзе ўведзеная крымінальная адказнасць. Абавязковай стане й маркіроўка ўсіх алькагольных напояў. Сённяня без акцызных марак працаўца дарагія віны, канькі і бальзамы — агулам гэта пад 400 млн. пляшак у год.

НА 48,5 МЛН. ДАЛЯРАЎ павялічыліся сёлета валютныя рэзэрвы Беларусі. Яны складаюць 252,9 млн. далёраў. Залаты запас краіны — 10,1 тонны. Золата маем столькі ж, колькі і ў пачатку году.

ТАКСОЎКІ ПАДАРАЖЭЛІ на 20%. Цяпер за кожны кілемэтар днём (ад 6 да 22-й) давядзенца плаціць 550, уначы (ад 22 да 6-й) — 825, за замову таксоўкі — 500 рублёў.

37,8 МЛН. ДАЛЯРАЎ складаюць запазычанастыі па заробках. Найбольш завінаваціліся сваім працайднікам калгасы і саўгасы — за 26 млн. **450 ТЫС. ДАЛЯРАЎ** даў на ліквідацыю наступстваў надзвычайных здарэнняў урад. Большшая частка грошай пойдзе на дэзактывацію пунктаў перагрузкі ўранавай руды ў Берасці.

КАСАВЫЯ АПАРАТЫ ДЛЯ КВІТКОЎ усталююць у прыгарадных аўтобусах Меншчыны. Гэткім чынам будуць змагацца з кіроўцамі і кандуктарамі, якія бяруць з пасажыраў гроши, але не даюць квіткі.

ДВА НОВЫЯ ПРАДПРЫЕМСТВЫ начнуць працаўцаў у вольнай эканамічнай зоне "Менск". Беларуска-амэрыканскіе прадпрыемства "Нафта" будзе вырабляць масуту і кацильную паліва, а польска-расейскіе прадпрыемства "Столкар" — мэблі. Прадпрыемствы абяцаюць укладыць ў эканоміку краіны пад 5 млн. далёраў цягам 5 гадоў.

КРЭДЫТ на 30 млн. далёраў дадуць Менскаму трактарнаму заводу. Наўзамен урад патрабуе, каб МТЗ павялічыў выраб і продаж трактароў больш чым удвая — да 50 тыс. у год.

ФІРМОВЫ ЦЯГНІК "ГОРАДНЯ-МАСКВА" пачаў курсаваць па адпаведным маршруце. У яго складзе — вагон СВ, 5 купэйных і 5 пляцкартных, а таксама вагон-рестаран.

450 ТЫС. ДАЛЯРАЎ трэба Гарадзенскаму кансэрвавому заводу, каб распачаць вытворчасць канцэнтраванага яблычнага соку. Прадпрыемства зьбіраеца набыць сучаснае заходнєе абсталяванье. Тэрмін реалізацыі праекту — год. Акупіцца ён за 2 гады. Завод прапануе інвестарам стварыць сумеснае прадпрыемства.

С.І.

Падпіска салідарнасці

Шаноўныя чытачы! Спаміж

вас ёсьць тыя, хто хацеў бы выпісваць "Нашу Ніву", але ня мае за што. Пры сёньняшній эканамічнай дыскрэменціі беларусаў і бюрократычным прэзынту супраць усяго беларускага наша газета (як, зрешты, і ўсе астатнія) выходзіць сабе ў страту, а каштует пры гэтым нятания. Ёсьць сярод вас і такія, чые фінансавае становішча лепшае і хто ахвотна дапамагае іншым. Мы прапануем злучыць жаданні адных і ахвярнасць іншых.

Усе, хто хацеў бы выпісваць

"НН", але ня мае на тое сродкаў, паведаміце ў рэдакцыю свае адрады. Усе, хто хацеў бы дапамагчы сваім бяднейшым суседам падпісаў, паведаміце пра сябе рэдакцыі. Гэта дасыць камусыці каштоўную магчымасць чытаць газету беларускай душы штотыдзен.

Наш адрес: а/с 537, 220050, Менск. Наш e-mail: nn@promedia.by Нашы тэлефоны: 288-12-32, (8-0296) 13-32-32.

Няхай чытачоў у "НН" будзе болей.

Рэдакцыя

Лёгкага хлеба не бывае

Холдынг "Літаратура і масацтва" лопаецца па швох, не праіснаваўшы і пары месяцаў.

У пісьменніцкіх колах стаўся ўжо крылатым анекдот пра тое, як на Андрэя Федарэнку "нехаў" адзін кіраўнік холдынгу. Заўважыўшы, што Федарэнка прыйшоў на працу нападлітку, начальнік пачаў сварыцца на яго: вось праідаеце-прапілавеце народныя гроши, а недзе ў вёсцы сядзіць хлопец і піша па начох. Я вось чытаў усю ноц аповесьць "Аўганскія шкатулкі", якую напісаў такі хлопец. "Дык гэта ж мая аповесьць, браце!..." — мусіў прызнацца Федарэнка.

Дзіва што сярод тых літаратурных камандзіраў запанаваў раздрай. Паводле чутак, Ніна Чайка напісала скаргу ў Адміністрацыю прэзыдэнта, авінаваціўшы Яўгена Новікава і Сяргея Касцяція ў некампетэнтнасці. Чаго вартая хоць бы іхна задума зрабіць тыднёвік "ЛіМ" дэзвюмоўным! Але й сама Ніна Чайка мае ў воку парушынку: ці ж гэта крок, варты галоўнага рэдактара, — друкаваць у часопісе раман Аляксандра Праханава "Пан Гексаген", які даўно выйшаў асобным выданнем і паўсюдна прадаецца?

Касцяціяна рэакцыя на скаргу ў Адміністрацыю была імгненнія: кажуць, Чайка падала ўжо заяву на звалыненне з "Нёману", такую ж заяву два тыдні таму напісала Таіса Бондар, галоўная рэдактарка "Всемірнай літературы". На месца Чайкі мерыца адзін з раскольнікаў Саюзу пісьменнікаў Віктар Праудзін.

Чакаюцца ѹ іншыя змены. У Касцяціяна звязвалася задума перавесыці "Всемірную літературу" на беларускую мову.

Верагодны й сыход Алеся Пісъмянкова з крэслам галоўнага рэдактара газеты "ЛіМ". На яго нае месца кандыдуе Віктар Шніп, а Пісъмянкоўшчына кіраўца "Вожыкам".

Выглядае, што новапрызначаныя літаратурнае начальніцтва (Касцяціяна etc.) ішло кіраўцам з цвёрдым перакананнем: літаратары ў сваіх часопісах грабуюць велізарныя гроши за мізэрную працу. Усяго "дзялоў" — пачытай чужыя творыкі ды аддай у друк. Аднак выявілася, што лёгкага хлеба насырэч не бывае: ні грошай, ні пашаны лукашысты сабе ў холдынгу не зарабілі дый перасварыліся міжсобу.

А.Ш.

Дзе варта бы ць

Выстава Квяткоўскага

Мастак Алеся Квяткоўскі запрашае на пэрсанальную выставу "Вяртанье ў Гузны". Адкрыццё — 20 жніўня а 17-й у менскім Палацы мастацтваў (вул. Казлова, 3). Выставка працеце да сярэдзіны верасня.

На акцыю "Падпіска салідарнасці" адгукнуліся сп. Натальля Мазоўка зь Менску і Павал Хацук з Варшавы. Сп. Мацей Смарчок (ЗША, Мінэсота) выпісаў "Нашу Ніву" для Камянецкай раённай бібліятэкі. Сп. ня Юзэфа Найдзюк (ЗША, Каліфорнія) падпісала на газету Высокайскую сярэднюю школу Камянецкага раёну. Вялікі ім дзякую. Далучайцеся!

Rabaūnicy

U vioscy Nača Lachavickaha rajonu nočču ražniešli biblijateku. Knihy byli paskidanyja z palcaj, čytackija farmulary papalenuya, partety pišmeňnikaū, što visiel na scienach, pabytija. Skradzieniu 5 tamou Bielaruskaj savelkaj encyklopedyi. Naranicu ūčastkovy znajšou rabaūnikou. Heta byli try miascovouj diačcunu 15—16 hadou. U toj wiečar dzieūki zajmalisia ū spartzali, što mieścicca ū adnym budynku ū biblijatekaj. A potom ad niama čaho rabić vyrasli pazabaułacca.

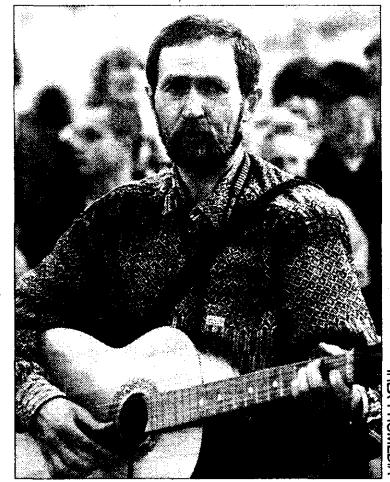
Ruslan Raviaka, Baranavičy

Міні-рынак замест дому культуры

Дом культуры ў Воршы пачалі ўзводзіць у "пераходу". Але да-лі першага паверху за 15 гадоў справа не пайшла Сродкаў на такі буйны аб'ект у мясцовым бюджэце няма. Таму й вырашылі недабудо-ваны ГДК зруйнаваць. На ягоным месцы зробіць міні-рынак.

Раскопкі з удзелам Андрэя Мельніка

Упершыню праведзеная археа-логічныя дасьледаванія рэшткау сярэднявечнай крэпасці, што ў вёсцы Вялікая Міцькаўшчына на Аршаншчыне. З-за недахопу фінансавання плошча раскопак была

сціплай. Адзін дзень папрацаў тут з рыдлёнкай і бардом Андрэем Мельнікаў, які гасціць цяпер у Баранавічах. Яму пашчасціла знайсці бадай самую цікавую рэч — фрагмент паліванай кафлі з геральдичнай выявай і літарай "M".

Віктар Лютынскі, Ворша**Эстонцы ў Косаве**

Група краязнаўцаў і бізнесаўцаў з Эстоніі наведала Косаўскі палац, што на Івацэвічыне. Госьці былі шакаваны тым, у якім занядбаным стане ён знаходзіцца. Рэшткі палацу ацэнваюцца ў 7 млрд. 486 млн. 28 тыс. рублёў. Эстонцы гатовыя вы-

класыці такія гроши, каб выкупіць унікальны помнік і яго аднавіць. Яны ўжо зымісьці ў Інтэрнэце спэ-цыяльных сайтаў, прысьвеченых Косаву. Усе выдаткі па стварэнні, рэгістрацыі і далейшай падтрымцы праекту эстонцы ўзялі на сабе. Але намеры, на жаль, застануцца намерамі, бо, згодна з пастановай нашага ўраду, ростаўральны гістарычны будынок могуць займацца толькі беларускія дзяржаўныя установы.

Алесь Лайранюк, Івацэвічы

Тралейбусы сыходзяць з Скарыны

З 1 верасьня гарадзкія ўлады плянуюць спыніць тралейбусныя рух па праспэкце Скарыны ў Менску ад плошчы Незалежнасці да плошчы Якуба Коласа. Прычына

такіх зъменаў — рэканструкцыя плошчы Незалежнасці. У службе арганізаціі пасажырскіх перавозак Менгарыканкаму паведамлі, што заменінкам тралейбусаў стане адмысловы аўтобусны маршрут "Аэрапорт-1 — плошча Якуба Коласа". Гораду ж такое рашишнне наўрад ці прынясе карысць: тралейбусы, безумоўна, экалагічна чысьцейшыя за аўтобусы з іхнімі выхлопнымі газамі. Нават калі гэта назовуткі МАЗы.

A.Ш.

Лоўчыцкі мячэт

У Наваградзкім раёне адноўлены Лоўчыцкі мячэт — найстарэйшы мусульманскі храм Беларусі. Ён пабудаваны фактычна наноў, бо час не шкадаваў гэтага помніка культуры. Гроши на ўзвядзенне мячэту ахвяравалі татары, якія жывуць у Наваградзкім ды Івейскім раёнах. Сёньня гэта ня толькі храм — тут размешчаны музэй гісторыі і культуры беларускіх татараў.

Дамейка ў Міцкевіча

У Віленскім музэі імя Адама Міцкевіча адкрылася выставка, прысьвечаная 200-гадзідзю з дня нараджэння Ігната Дамейкі. У экспазыцыі прадстаўленыя рукапісы з фондаў бібліятэкі Віленскага ўніверсітэту, у якім вучыўся наш выдатны навуковец. Тут сабраныя таксама кнігі Дамейкі, ягоны партрэты. У Літве галоўная ўрачыстасць, прысьвечаная сівяткаванню году Дамейкі, адбудуцца ў верасьні. У Вільні пройдзе міжнародная канферэнцыя, адкрыцца яшчэ адна выставка. На тэрыторыі ўніверсітэту будзе ўсталяваны бюст Дамейкі. На сцяне Базыльянскага кляштару мяркуецца адкрыць мэмарыяльную дошку.

Mihael Vasilevich, "Neman-Infarm"

У выпадку прарыву плаціны на Заслаўскім вадасховішчы цунамі накрыла б 30 кв.км Менску

Вось жа, менскія газэты першай паловы XX ст. рэгулярна паведамлялі пра паводкі.

Спэцыялісты кажуць, што прычынаў для хваліванняў няма. У гарадзкім упраўленні Міністэрства па надзвычайніх сітуацыях зазначылі, што не бяспека прарыву Заслаўскага вадасховішча мізэрная. Апошнія 5—6 гадоў узворэнь вады там трываліца ніжэй за норму. Кіраўнік упраўлення Валянцін Карпіцкі кажа, што абследо-ванне вадасховішча, праведзе-

нае сёлета, паказала мінімальную верагоднасць пагрозаў.

Але нават калі здарыцца нешта непадбачанае, цалкам Менску не затопіць: вада залье 28—30 кв.км. Найбольшая небясьпека будзе пагражаць раёнам, празь якія цячэ Сьвіслач, — Цэнтральному, Ленінскому, Заводскому і Савецкому. Натуральна, жыхарам прыватнага сектара давядзенца цяжэй за іншых.

Галоўны інжынер "Менскводаканалу" Мікалай Крук, пад наглядам якога знаходзіцца

Вілейска-Менская водная система, памятае паводкі 1950-х — да пабудовы плаціны на вадасховішчы: "Тады можна было з вокаўнікіх хаты рыбу лавіць. А сёньня баяцца няма чаго: прарыву ня будзе. Дый у пойме Сьвіслачы практична няма жылых дамоў. Затопіць хіба вуліцу Пуліхава ды ніз Чырвонаармейскай".

Дый надмернай колькасці ападкаў у Беларусі, у адразу-неніне ад падальпійскіх рэгіёнаў, мэтэаролагі не чакаюць.

Адам Ворыч

Валуй супраць Рымшы

Працяг са старонкі 1.

Да першага судовага паседжання, што адбылося 6 жніўня, Лявон Валуй падрыхтаваўся слаба. Але яму дапамагаў супрацоўнік праваабарончай арганізацыі "Вясна-96" Уладзімер Лабковіч Адказчыкі, наадварот, да суду падрыхтаваліся добра: у сваіх выступах яны цыталі дэкрэты, указы, пастановы. Прадстаўнікі Міністэрства фінансаў, спасылаючыся на паста-нову Вярхоўнага суду Беларусі ад 28 верасьня 2000 г., патрабавалі патлумачыць, чаму сп.Лявон Валуй ацаніў свае маральныя страты менавіта ў мільён зёра. Валуй і Лабковіч казалі, што гэта, маўляў, такая "знакавая сума" для чынавенства, дзяржавных органаў улады. Аднак судзьдзю Ларысу Мацьвеянкову яны не пекрацалі.

Яна, убачыўшы няўпэўненасць і непадрыхтаванасць Валуя, задавала яму пытаныні адно за адным. Высьветлілася, што Лявон Валуй, пасыла адомовы Рымшу прыняць ягону заяву, неўзабаве напісаў іншую, па-расейску. Начальнік пашпартнага стала Рымша яе прыняў. Пры дэталёвым аналізе гэтага даку-мента Мацьвеянкова высыветліла, што ў ім ёсць і беларускія слова. Напрыклад, "гаспадарка "Кратоўка" (гэта Л.Валуй пазначыў сваё месца працы). Зна-чыць, дакумент запоўнены не па-расейску, а на дэзвох мовах, зрабіла выснову судзьдзя. Калі ж Лявон Валуй сказаў, што расейскія мовы ён на ведае, ды назоў яго гаспадаркі так запісаны ў ўстанові, дзе дакумент падпісаны, каб не было памылак.

Уладзімер Лабковіч у сваім выступе даводзіў, што "справа на ўсім іску, а ў тым, што ўпершыню ў судавытворчасці Рэспублікі Беларусі як незалежнай дзяржавы адбываеца разгляд спрэвы, калі чалавек патрабуе, каб звычайні чыноўнік паважаў права чалавека на ўжыванье роднай мовы". І са-праўды, чыноўнікі са сталіцы і лагойскія міліцыянты (начальнікі РУУС і пашпартнага стала) нятульна пачуваліся ў судовай залі. Ня кожны дзень выклікаюць іх у гэту ўстанову, дзе да-водзіцца на роўных размаўляць са звычайнім грамадзянінам,

гэта сапраўды так.

У панядзелак 12 жніўня рас-пачаліся судовыя спрэчкі, якія ішлі ў асноўным вакол таго, ці былі нанесеныя Валую маральныя страты, ды вакол мовы яго-ных заяваў. Прадстаўнікі Мін-фіну даводзілі, што ў Лявона Валуя няма нікіх падставаў спаганяць маральныя страты, і папрасілі суд ягоны пазоў адхіліць. Тоэ ж казаў і начальнік пашпартнага стала. Ён сцьвярджаў: калі б Валуй прынёс свою заяву, правільна запоўненую павалускую, яе ўзялі б. Рымша ж прыняў у яго заяву, нават ня глядзячы на то, што ёй, побач з расейскім, былі й беларускія слова. У ходзе судовага пасе-джання высыветлілася, што і адказчыкі, і судзьдзяя ня бачылі спярэчнасць ў такім дэзвох-моўным запоўненнем дакументу.

Аказаўца, гэта не спярэчыц закону. Так што, калі вы, запаў-няючы нейкую паперу, будзеце чаргаваць расейскія і беларускія слова, чыноўнік яе ў вас мусіць прыняць — галоўнае, каб не было памылак.

Лявон Валуй супраць Рымшы

які патрабуе ад іх аднаго — пава-жаць родную мову. І вось расей-скамоўны Аляксандар Рымша пачынае называць Лявона Валуя "спадаром" — з павагай. Можна ўпэўнена сцьвярджаць, што ў наступны візит Валуя да Рымши той пры-ме ад яго даку-мента на любой мове — атрымаў ужо добрую на-вуку.

14 жніўня Ларыса Мацьвеян-ко-ва зачытала прысуд. Пазоў Лявона Валуя да казны Рэспублікі Беларусі на быў задаволены. Ці-кава, што на аб-вяшчэнне пры-суду ў Лагойск не прыхалі прад-стаўнікі Мінфіну, нібыта ведалі пра

станоўчы для сябе фінал спра-вы. Цяпер Валуй будзе абскард-жваць гэтае рашиэнне ў Менску.

Лявон Валуй (у цэнтры) і Уладзімер Лабковіч (спра-ва) у залі суда

ўлада, судзьдзяя прыняў ра-шиэнне вярнуць гэты сцяг мне, — кажа Валуй. — Аднак сцяга ўжо не знайшлося. Замест яго міністэрства выдалі герб "Пагоня", зняты з райвыканкаму. Магутная такая, прыгожая "Пагоня".

Цікава, што ў той самы дзень, калі Лявон Валуй атрымаў позу ў суд, з ягонага падворка зноў з'явіўся сцяг. Звычайна яго на ноц здымалі самі гаспадары, а тут забыліся. Нехта бачыў, што ў той вечар калі іх хаты праяж-джаля міліцэйская машина.

Алег Тачоны

Баронячы незалежнасць краіны, што мы мусім бараніць ПЕРШ ЗА ЎСЁ?

У гаворках зь беларускім людам паспалітым палітыкі і журналісты часцяком сутыкаюцца з такім пытаньнем: "Вось вы кажаце пра незалежнасць Беларусі, я цалкам за яе, за тое, што яе трэба адстаяць, абараніць. Але незалежнасць — штука аб'ёмная, і, каб кожны чалавек мог спрычыніцца да яе абароны, ён мусіць ведаць, што трэба бараніць канкрэтна яму. Як у войску: дзелай раз, дзелай два. Словам, што магу я? Ці мне карміць сабак, думаючы пра паляваньне, ці нарыйтоўваць ваду, прадбачачы пажар?..". Інакш кажучы, якія канкрэтныя атрыбуты незалежнасці беларускі чалавек мусіць бараніць, каб зъ ягоных выслілкаў выходзіла абарона і мацаваньне незалежнасці? З гэтым пытаньнем "Наша Ніва" з'явінулася да вядомых у краіне людзей.

Зінаіда Бандарэнка, экск-дывктарка Беларускай тэлевізіі:

Мову! Бо толькі яна наўпраст звязаная з дзяржаўной незалежнасцю і нацыянальной сувядомасцю людзей. Пакуль існуе мова, існуе нацыя.

Сяргей Калякін, першы сакратар Партыі камуністаў беларускай:

Канкрэтнага грамадзяніна Беларусі, ягоныя права, яго магчымасць нармальна жыць, выхоўваць сваіх дзяцей. Праз гэта мы зможам абараніць і незалежнасць Беларусі.

Міхась Малько, вядучы наўковы супрацоўнік Інстытуту радыяцыйных фізыка-хімічных праблемаў Нацыянальнай акадэміі науک:

Палітычную незалежнасць: мытную прастору, войска, Канстытуцию, уласную валюту (хай будзе слабая, але свая валюта!).

Аляксандар Гатоўскі, эканоміст:

Незалежнасць у прыніці і прашэнні. У савецкі час беларускае кіраўніцтва ездзіла ў Москву, каб зацьвердзіць якую-небудзь сваю пастанову. У 90-х паўтаралася тое самае. Хацелася б, каб рашэнні наш урад прымаў усё ж на карысць Беларусі, а не іншых краінаў.

Лявон Вольскі, рок-музыкі:

Сваю асабу, свой унутраны сьвет — ад систэмы, ад капгласнага ладу. Но незалежнасць Беларусі складаецца пакуль што з сутучча незалежных асобаў.

Мікола Купава, мастак:

Мову, бо мова — кроў народу, зъ ёй звязана ўсё, усе нацыянальныя асаблівасці. Гэта асноўна ўсіх асноў, сама культура.

Ібрагім Канапацкі, віцэ-предзідэнт Беларускага грамадзкага згуртавання "Зікр уль-Кітаб":

Трэба пачувацца на горшым за астатніх, не саромеца таго, што ты беларус. Гэта не славалюбства, а нармальная пачувааньне: каб ціб паважалі і ты сам сябе паважаў.

Алесь Мемус, мастак:

Годнасць. Калі яна "дае асечку", невыразна выяўляеца, дык і гаварыць яна пра што. Годнасць — гэта ядро. А ў што гэтае ядро "абгарнуць"?.. Мабыць, ва ўзаеманатхненне. Людзі павінны акрыляць адзін аднаго. А ўсялякая форма ня-годнасці хоць і не ламае чалавека ўжо загартаванага, але і не акрыляе чалавека, які яшчэ ня склаўся. Ад "ня-годнасці" ўжо і да "ня-годніка" блізка.

Аляксандра Гесь, гісторык: Выдавецтвы, кнігі. Раней кнігі можна было купіць нават у вясковай краме, а цяпер там адна толькі гарэлка. Дырэкторы выдавецтваў хіба ня ведаюць, што

беларускіх кніг замала? Нават календар беларускі цяжка купіць! Я купляю за свае гроши па трыццаць календароў і адво-жу ў сваю вёску, бо там гэтага няма. Мы адзначаем цяпер 120-годзідзе Купалы і Коласа, а іхных кніжак у продажы няма. Перавыдалі толькі "Новую зямлю".

Кажуць, што беларускіх кніг не купляюць. А "Беларускія народныя казкі" з ілюстрацыямі Селешчука прости-такі разьміталі ў кнігарні "Светач" — сама бачыла. Цяпер няма ня толькі беларускіх кніг, але і выданьняў пра Беларусь — хай сабе і па-расейску. Нядаўна бачыла: прадавалі кнігі па кулінарыі. Спыталася, ці ёсьць кніга па беларускай кухні. Няма! Паштовак па-беларуску нідзе не дакупіцца. Прыйштойна тут выглядае хіба "Белпошта": там па-беларуску і шапкі аздобленыя, і віншаванкі беларускія заўжды ёсьць, і блянкі.

Андрэй Федарэнка, пісьменнік:

Літаратуру! Каб людзі больш чыталі, дык лепш ведалі б сваю гісторыю, разумелі б, што бараніць. Таму трэба больш чытаць (і ня толькі беларускую літаратуру, але і сусветную класику) і рабіць з прачытанага высновы.

Незалежнасць Беларусі сёньня — гэта беларуская мова ці беларускія нафтазаводы?

Уладзімер Конан, філэзаф:

Гістарычную і культурную спадчыну, нацыянальную дзяржаўнасць, эўрапейскі наўтрапнэт. І, вядома, хрысціянская духоўная каштоўнасць.

Анатоль Сідарэвіч, гісторык літаратуры:

Культуру, у шырокім сэнсе слова: адукацию, літаратуру, мастацтва... Усе акупанты, калі хоочуць зіньшчыць народ, пачынаюць з школьніцтва, інтэлектуальнай эліты. Так зынкі цэлы народ Ізраілеў: з Ізраільскага царства акупантамі вывелі вайскоўцаў, сяўтароў і г.д. Пакінулі толькі пастухоў і земляробаў. І народ Ізраілеў на гэтай тэрэторыі стаў народам самарыйскім, самарыянамі. Адна кроў зъ юдэямі, але іншы народ...

Царская ўлада ведала, што рабіла, — не дазваляла беларускай школы. Палякі ведалі, што рабілі, — зачынялі беларускую школу. Бальшавікі ведалі, што рабілі, — прыцісалі беларускую школу, зводзілі да нуля. І сувэрэнная беларуская ўлада робіць тое самае — ва ўсім спектры інтэлектуальнае дзейнасці.

АНТОЛЬ СІДАРЕВІЧ

Ігар Кузьняцоў, гісторык:
Інтэлігенцыю, якая ў нас пе-
ратвараеца ў "электарат".

Аляксей Дудараў, драматург:
Канстытуцыю, бо ў ёй не-
двухсэнсоўна записана, што мы

— незалежная дзяржава, і яе гарантай. Канстытуцыя — асноўны закон, і ў ёй не прадугледжана ні "паўзучай" інтэграцыі, якая адбываецца сёньня, ні рэвалюцыйнай.

Андрэй Саньнікаў, каардынатор "Хартыі'97":

Сваю свабоду — свабоду аса-
біста кожнага чалавека і свабоду
народу, свабоду выбару. На-
сёньня незалежнасць і дэмак-
ратыя — аднолькавыя паняткі.
Змагаючыся за дэмакратыю, мы
змагаемся за незалежнасць, і
знаходзім.

Станіслаў Шушкевіч, кіраўнік Беларускай сацыял-дэмакратычнай грамады:

Права беларускага народу

цэнтры? Як выйсці з крызы? Знайшоўшы адказы на гэтыя пытаньні, можна вырашыць, што нам рабіць далей, што і як бараніць.

Васіль Сёмуха, перакладчык:
Усё беларускае — тут няма
дробязгў. Усё, што тычыцца на-
шай зямлі, нашага народу. І ба-
раніць трэба ўсімі магчымымі
сродкамі — вядома, апроч забаро-
неных Богам у дзесяці запа-
ведзях.

Сяргей Шынкевіч, інжынер-камп'ютаршык:
Наагул культуру, важным эле-
ментам якой ёсьць мова. А ба-
раніць трэба ад маскоўска-
імпэрскай бюрократы, патрабу-
ючы абраць на парламэнту і вя-
тнанія да Канстытуцыі 1994 г.

**Віталь Сіліцкі, дацент Эўрапейскага гуманітарнага ўнівер-
ситету, сябар АГП:**

Мову, а таксама ўласную волю
да незалежнасці. Яна, магчыма,
самае галоўнае, бо не дазволіць
нам забывацца на нашыя мэты.
Зыміцер Магілеўцаў, фізык:

Найперш сябе, наших людзей —
ува ўсіх сэнсах: маральна,
культурна, фізычна. Бо калі на-
шыя юнкі паедзіць гінучь у Чач-
чині...

Алесь Суша, бізнесовец:
Сябе. У шырокім сэнсе.

Валянцін Страфановіч, юрист:

У першую чаргу — дзяржаў-
ны сувэрэнітэт. Беларусь —
суб'ект міжнароднага права. І
гэты статус трэба захаваць. Пад
сувэрэнітэтам іншай дзяржавы

ад рэдакцыі

Дык якім жа чынам паспаліты беларус можа спрычыніцца да абароны і умацавання незалежнасці краіны? Бараніць дзяржаўныя межы? Ці — нацыянальную валюту? Для гэтага трэба мец пэўныя паўнамоцтвы, пасаду. Бараніць Канстытуцыю? Але й тут усё, што ёсьць у паспалітага беларуса, — ягоны голос на выбарах і рэфэрэндумах, які можа "згубіцца" пры падліках. Іншай рэч — самапавага, абарона сваіх уласных правоў, сваёй сям'і і маёмысці. А што, калі гэтага нікто не чапае, а Беларусь тым часам павольна ператвараеца ў частку іншай краіны?.. Нездарма ў бальшыні адказаў нашага апытання так ці інакші згадваецца родная мова. Кожны грамадзянін краіны можа:

- гаварыць па-беларуску,
- дамагацца беларускіх школы для дзяцей,
- набывацца беларускія кнігі і пэрыёдыкі,
- падтрымліваць усе праівы беларускай культуры,
- заахвочваць да гэтага іншых і патрабаваць гэтага ад уладаў.

Умацаванне пазыцыяў беларушчыны ў Беларусі, да якога такім чынам можа спрычыніцца кожны беларускі чалавек, — гэта і ёсьць найважнейшая сёньня, сапраўды ўсенародная абарона незалежнасці краіны.

Праект заходу неабмежаванай улады

Працяг. Пачатак № 22, 24–28.

Партнёры па саюзе, Беларусь і Расея зрабіліся жорсткімі канкурантамі на супольным рынке. Зьявілася спакуса выкарыстоўваць дзяржаўнае рэгуляванье (прыкладам, мытную палітыку), каб падвысіць канкурантаздольнасць сваіх вытворцаў.

Мытная інтэграцыя

Дыяй розная структура беларускай і расейскай эканомік спрыяле разыходжанью прыярытетаў у вызначэнні гандлёвага рэжыму. Так, беларускі тэлевізар “Гарызон” мае шанец прадацца на расейскім рынке толькі з усходнеазіяцкім “начыннем”. Таму беларускім вытворцам навыгадна падтрымліваць расейскіх вытворцаў камплектуючых. Расейская улады, з свайго боку, ня маюць падставаў бараніць свой унутраны рынак для “Гарыонтаў”, канкурантаздольных там толькі з-за дэмпнгавых цэнаў, па якіх яны прадаюцца. З таге самага прычыны мала каму ў Беларусі выгадна бараніць рынак для “Жыгульёў”, а ў Расеі — для МАЗаў.

Далейшае разывіцьце рынковых адносінай і дэпалітызацыя гандлю з адначасовым захаваннем палітычнай незалежнасці абедзівых краінаў будзе паглыбліць гэтыя супяречнасці. Іх можна зъяніць, прызнаўшы за максімальны ўзровень мытнай інтэграцыі паміж дзяржвамі краінамі зону вольнага гандлю (бестарыфны ўвоз і вывоз тавараў і паслуг пры захаванні ўсіх атрыбутаў нацыянальнага гандлёвага рэжыму для гандлю з трэцімі краінамі). Фактычна на ўзроўні зоны вольнага гандлю мытная інтэграцыя паміж Беларуссю і Расеяй ужо даўно і спынілася.

Валютная інтэграцыя

Розніца ў структуры эканомікі і эканамічнай палітыкі абедзівых краінаў тармозіць і валютную інтэграцыю. З адраджэннем ідэі стварэння грашовага саюзу ў 1998 г. і падпісаннем “Заявы аб стварэнні саюзной дзяржавы” сутнасць манетарнай інтэграцыі амаль не зъянілася. У гэтым пытанні найболыш яскрава выявілася жаданье беларускіх уладаў спалучыць “поўную інтэграцыю” з “поўным сувэрэнітэтам”, выкарыстаць усе патэнцыйныя перавагі саюзу (дасягнуць манетарнае стабільнасці з кошт уядзення валюты іншай дзяржавы), але за тыя перавагі не плаціць (аб’яднаць грашовыя систэмы згодна з формулай “адна валюта — два эмісійныя цэнтры”).

З часам патрабаваны беларускага боку да расейскага рабіліся ўсё больш суроўмы. Калі Кебіч быў гатовы ўвесці на тэрыторыі Беларусі расейскі рубель, дык Лукашэнка з Прапавічам патрабавалі стварэння прынцыпова новай наднацыянальнай валюты — саюзнага рубля.

Ёсць шэраг аргументаў, згодна з якімі беларускія прапановы для расейцаў цалкам непрыемныя. Па-першое, ужо на пачатковым этапе стварэння аздзінай валюты высыветлілася, што Расея на дасць Беларусі магчымасць хавацца за інтэ-

грацыяй ад рэформаў (уніфікацыя аблінных курсаў) — першое патрабаванне Расеі на шляху манетарнай інтэграцыі — павялічыла колькасць стратных прадпрыемстваў у Беларусі і паставіла на парадак дня пытанье рэструктурызацыі ды прыватызацыі). Па-другое, манетарнае аўяднанне непазыбежна выклікае канфлікт у вызначэнні манетарнай палітыкі паміж краінамі з рознымі структурамі эканомікі.

Аблінны курс расейскага рубля залежыць ад вагання сусветных цэнаў на нафту. Іх падвышэнне выклікае прыток замежнай валюты ў Расею, падвышае реальны курс расейскага рубля, але ё з'янікае канкурантаздольнасць прамысловага сэктара расейскай эканомікі. Беларусь можа карыстаць з гэтага толькі пры ўмове наяўнасці ўласнай, менш “цяжкой” валюты, якая дае магчымасць беларускім таварам канкураваць на расейскім рынке дзякуючы іх нізкай цане (як ужо і было ў 1997—98 г., калі пераацэнены расейскі рубель спрыяў беларускаму экспарту ў Расею). Пры наяўнасці адзінай валюты ў такіх варунках беларускую прамысловасць чакае рэцэсія. Нават калі Беларусь атрымае некаторыя эканамічныя выгады ад уядзення супольнай валюты, яны наўрад ці пакрыюць палітычныя

і эканамічныя выгады ад гэтага кроку. Пагатоў што Беларусі яшчэ давядзеца перабудоўваць структуру эканомікі, чым ужо даўно займаецца Расея, і канкурантаздольнасць беларускіх вытворцаў яшчэ доўга будзе вызначацца, нават на расейскім рынке, нізкім сабекоштам вытворчасці, які ў каротка-

карпаратыўнай.

Памер саюзнага бюджету, аднак, засведчыў нерэальнасць гэтых плянаў. У 1998 г. ён склаў усяго 60 млн. даляраў — трохі больш за 1% ад афіцыйнага дзяржаўнога бюджету Беларусі, 0,1% ад расейскага фэдеральнага бюджету і калі 0,001 ад сумы прафіцту бюджету ЗША на той год. Прыкладна палова расходаў накірувалася на ўзмацненне памежнай аховы, 17% ішло на фінансаванье культурных мерапрыемстваў кшталту “Славянскага базару”. Рэшта грошай расыцярушвалася больш чым на 50 “саюзных праграмаў”, ператвараючы бюджет хутчэй у нязначную кірніцу дадатковых сродкаў для выбраных прадпрыемстваў, чымся ў эфектыўны інструмент “агульнасаюзной” прамысловай палітыкі.

Мэр Масквы Юры Лужкоў падчас наведваньня менскага МАЗу хваляваўся, калі гаворка ішла пра маёмастць

Фінансава-прамысловыя групы

Чарговым “трандыёзным” эканамічным праектам было абвешчанае ў наступныя два гады стварэнне фінансава-прамысловых групаў (ФПГ) з узделам беларускіх і расейскіх прадпрыемстваў і банкаў.

Урэшце за манаполы доступ на расейскі рынак давялося плаціць стратай контролю над беларускім прадпрыемствам.

тэрміновай перспэктыве можна будзе забяспечыць толькі паніжэннем реальнага абліннага курсу нацыянальнай валюты.

Саюзны бюджет

Дамовы аб стварэнні супольнай саюзу і саюзу Беларусі і Расеі 1996 і 1997 г. падугледжвалі наяўнасць на новых утварэнніяў уласнага бюджету, з якога павінны былі фінансавацца розныя сумесныя праграмы — эканамічныя, вайсковыя, культурныя, адукатыўныя і г.д. Шмат якія з гэтых “саюзных праграмаў” мелі на мэце аднавіць супрацоўніцтва паміж высокатэхнічнымі галінамі прамысловасці Беларусі і Расеі, што дазволіла б пераадолець “разрыў вытворчых сувязяў” пачатку 90-х. У фантастычных марах прыхільнікаў інтэграцыі саюз мусіў ператварыцца ў бастыён на шляху эканамічнай глябалізацыі ў экспансіі заходніх транснацыянальных

Самымі вядомымі (дакладней, сумнавядомымі) з іх былі “БелРасАўта” — канцэрн, які прывязвалі аўтамабільныя заводы Беларусі да расейскіх вытворцаў рухавікоў, “Элетэкс” — група, што аб’ядноўвала прадпрыемствы дзівюх краінаў па вырабе тэлевізораў і камплектуючых да іх дзеля выкананння праграмы “Саюзны тэлевізар”, “Фармаш” — кансорцыюм хімічных вытворчых аўяднанняў, “Абарончыя систэмы” — альянс прадпрыемстваў вайсковага прызначэння — і “Белаграінвест”, які яднаў вытворцаў мінеральных угненняў.

Стварэнню ФПГ спрыяў ня толькі палітычныя націск з мэтай падэманстраціяў паўстаннінне саюзу, але і ўласныя інтарэсы прадпрыемстваў, якія сягнулі далей за прости пошук партнераў. Так, “Беларуськалій” бачыў у ФПГ надзею на прыход інвестыцый ад расейскіх камэрцыйных банкаў. Тыя грошы зъмян-

чылі б палітыку нацыянальнага ўраду, які выпампоўваў сродкі з прамысловых вытворцаў, у тым ліку праз систэму множнасці валютных курсаў. Для іншых, у тым ліку чальцоў “Абарончых систэм”, гэта была спроба аднавіць супрацоўніцтва ў межах некалі адзінага ВПК і сумесна

хаду з праграмы расейскага заходу “Рубін”, для якога залежнасць ад паставак з Варонежу азначала страту канкурантаздольнасці на фоне недарыг і тэхналягічнай прасунутых усходнеазіяцкіх тэлевізараў. Такое ж рагшэнне прынялі ў беларускія вытворцы, якія аддавалі перава-

На ўзроўні зоны вольнага гандлю мытная інтэграцыя Беларусі і Расеі і спынілася.

пралябіраваць прыняцьце адзінага для абедзівых дзяржаваў пляну закупак вайсковай тэхнікі. Вытворцы, што ўваходзілі ў “БелРасАўта”, разылічвалі захавацца манаполю — адны на пакупніку, а другія на рынкі збыту, а таксама спадзяваліся сумеснымі намаганнямі спрыяць усталяванню высокіх мытаў

гу кінескопам фірмаў “Самсунг”, “Томпсан” і “Філіпс”, каб мець магчымасць прадаваць свае тэлевізы на расейскім рынке. Праграма канчаткова развалілася, калі высыветлілася, што некаторыя яе расейскія ўдзельнікі атрымлівалі фінансаванье з саюзнага бюджету, не выконваючы абавязкай. Гэтае выкрыцьце дало пачатак крыміналаму расысьледаванню, зладжанаму расейскімі праваахоўнымі органамі.

ФПГ “БелРасАўта” напаткаў шчаслівайшы лёс, бо яна дапамагла пашырыць вытворчасць аўтамабільным узделеннікам — Менскаму аўтазаводу і Яраслаўскому заводу рухавікоў. Найбольшую карысць ад гэтай праграмы меў яраслаўскі завод “Аўтадызэль”, які знаходзіўся на мяжы банкруцтва і ў 1997 г. амаль спыніў працу. Рашэнне аб працягу супрацоўніцтва з “Аўтадызэлем” і адхіленыя альтэрнатыўных прапановаў з боку “Вольва” і “Шкоды” паспрыяла зынажэнню якасці беларускіх грузавікоў, але дазволіла МАЗу амаль непадзельна панаваць на расейскім рынке (КамАЗ быў на той час у глыбокім занядзадзе). Усё гэта забяспечыла пэўную карысць аўтамабільным узделенікам, пакуль Эўразія не прыняў новыя экалягічныя стандарты для рухавікоў. Ня здолеўши дабіцца саступак, “постсавецкія” фірмы страйці ўзрэгтайскі рынок камэрцыйных перавозак, ільвіна доля якога была захоплена імі раней пры дапамозе дэмпнгу. Хоць рухавікі, што адпавядалі стандарту, былі распрацаваныя ў Яраслаўлі, дзеля іх масавай вытворчасці патрабаваліся салідныя інвестыцыі, якіх ні фінансава-прамысловая група, ні саюзны бюджет забяспечыць не маглі.

У выніку, нягледзячы на мытнай абліннай, аднавілася канкурантаздольнасць на мясцовым рынке. Не спадзяючыся на Саюз, МАЗ шукаў выйсці ў супрацоўніцтве з іншамецкім канцэрнам “MAN” і стварыў з ім сумеснае прадпрыемства па вытворчасці цыліндровых грузавікоў. “Аўтадызэль” тым часам апынуўся ў руках алюмініевай манаполіі “Сібал”, уладальнік якой Алег Дзерьгаска ператварыўся ў вядучага расейскага алігарха. Марачы стварыць аўтамабільную імпэрию, ён скупіў асноўныя аўтамабільныя заводы і аўяднаных іх у холдынг. Статус “Аўтадызэлю” як манапольнага пастаўніка МАЗу палягчаў Дзерьгаску націск на Лукашэнку, каб той даў дазвол на прыватызацыю заводу і наступнае ўключэнне яго ў холдынг. Урэшце давялося плаціць за манаполы доступ на расейскі рынок стратай контролю над прадпрыемствам.

Віталь Сіліцкі
Працяг будзе.

Наша Ніва [30] 16 жніўня 2002

ПРАГРАМА ТВ З 19 ДА 25 ЖНІЎНЯ

9

23 ПЯТНІЦА, ЖНІЎНЯ**БТ**

7.15 Маст. фільм "Дзеце капітана Гранта" ("Масфільм").
10.30, 22.00 Сэрыял "Атрад па барацьбе з майфій".
12.20 "У пошуках зынкілых жывёлаў". Дак.фільм.
13.10 Л.Чурсіна ў маст. фільме "Алеся".
14.30 Сад мары. Перадача для дачнікаў.
18.35 Тэлемост "Школа ХХІ стагодзьдзя".
19.15 Маст. фільм "Смейнейшая абставіны". ("Беларусьфільм").
21.50 Спорт-кур'ер.
23.20 Навіны.
23.40 Карапеўскае паліванье.

не.
0.10 Начны сэанс. Ж.Бінош і Ж.-Л.Трэнцынья у мэлядрэме "Спаканье".

СТВ

8.30 "Аўтапанарама".
8.45 Кіно: камэдый "У пошуках залагога фаласу".
11.25 "Сънеданьне зь Лікай".
12.45 "Таяніца асуджаных самалётай". Дакумэнтальны фільм.
16.45 "Карнавал у Рыё". Дакумэнтальны фільм.
18.25 "Хіт-момант".
18.50 "Запрашае паскардзіца".
20.30 "Аўтапанарама".
20.45 "Кіно: таяніца гісторыі".
21.00 Кіно: фантастычны баявік "Франкенштайн".
0.00 Кіно: музычны фільм "Ман-тэрэй-поп".

8 канал

17.45 Сэрыял "Горац".
18.45 Камэдый "Шпіён міжволі".
21.00 Тэлекрама.
21.15 Прыгодніці фільм "Судны дзень".

Першы музычны канал

22.20 Програма "Дваццатка першых".

АНТ

10.00 "Знатак" вяртаюча. Дэцкі-тэлекампанія.
16.20 "Эваротны ўдар". Справа №10.
2-я сэрыя.
15.55. Дакумэнтальны сэрыял "Дзікія штучы".
16.20 "Народ супраць".
16.30 Фільм "Графіня Шарамець-цева". 2-я сэрыя.
21.00 Поль шудау.
22.00 Арнольд Шварцэнегер у легендарным баевіку "Тэрмінатар".

23.50 "Паліцэйская акадэмія-3: Зноў вучоба".
1.15 Трылер "Пастка".

РТР

8.10 Сам сабе рэжысэр.
9.00 Мая сям'я.
21.55 Вячэрні сэанс. А.Пяскоў і У.Гаскоўхін у вострасюжэтным фільме "Амэрыйкэн бой". 1992 г.
0.15 Апошні сэанс. Антоні Бандэрас і Рэбка дэ Морнэй у фільме "Ніколі не размаўляй зь незнаёмцамі". 1995 г.

Культура

15.40 "Вынаходнік Алекс". Тэлесэрыял. 2-я сэрыя.
16.20 Фільм "Кіно Еўропы: другі Галівуд".
Дак. сэрыял. Фільм 3-і. "Вызваленая камэра".
17.50 "Малыя музеі Санкт-Пецярбургу". Музей-кватэра А.Блока.

18.15 "Хто там...".
18.45 "Царская лёжа".
19.25 "Машанка і мяядзьведзь".
Мультфільм.

19.50 "Табар ідзе ў неба". Маст. фільм.
21.30 Блеф-клуб.
23.25 "Джазафэнія".

НТВ

9.25 Зусім сакрэтна.
10.15 Служба выратаваньня.
10.50 Смачныя гісторыі.
16.40 "Угала. Вышук!".
18.40 Сэрыял "Вуліцы разьбітых ліхтароў". 49-я сэрыя. "Каляды".
21.35 "Шматсэрыны дэзектыў "Крайвід з забойствам". Заключная сэрыя.
22.40 "Усе адразу!"
23.10 Сэрыял "Вуліцы разьбітых ліхтароў". "Рарытэт".

Эўраспорт

9.30 "У сьвеце паруснага спорту". Тэлечасопіс.
10.00 Алімпійскі часопіс. Паўтор.
10.30 Ралі. Нямеччына. Паўтор.
11.00 Футбол. Адборачны матчы ЭУРА-2004. Паўтор.
13.45 Мота Гран-пры. Чэхія. Жывая трансляцыя.
17.15 Канэз. Чэмпіянат сьвету. Слалам. Жывая трансляцыя. Францыя.
20.00 Тэніс. WTA. Нью Хейвен. Жывая трансляцыя.
21.30 Лёгкая атлетыка. Гран-пры ІАФ I. Лёндан. Жывая трансляцыя.
0.15 Фехтаванье. Чэмпіянат сьвету. Партугалия.
1.15 Ралі. Нямеччына.
1.45 YOZ Mag. Паўтор.

24 СУБОТА, ЖНІЎНЯ.**БТ**

7.00, 9.00, 15.00, 18.00 Навіны.
7.10 Існасьць.
7.40 Маст. фільм "Блакітны вэля-сыплад".
8.35 Сад мары. Програма для дачнікаў.
9.15 Мультсэрыял "Сымба-фут-баліст".
9.40 Сямены сэрыял "Дракоша і Ко".
10.05 Экран індыйскага кіно. "Двайнік". 1-я сэрыя.
11.20 Карапеўскае паліванье.
11.45 Здароўе. Тэлевісія.
12.15 Дакумэнтальны сэрыял "Гіганты стагодзьдзя".
13.10 "Пасыпеці да ночы".
Дак.фільм пра беларускага кіна-рэжысёра В.Чацьверыкова ("Белвідэацэнтар").
13.45 Музэюм. "Кераміка з Гарадні".
14.00 Пятніца цудаў.
14.30 Сэрыял для дзяцей "Увай-сыць цу танец".
15.20 З дакладных крыніц.
15.40 Сэрыял "VIP" (ЗША).
16.25 Кінакамэдый "Сыцеражыся аўтамабілем".
18.25 "На скрыжаваннях Эўропы". Нацыянальны тэлефестываль песні.
19.15 А.Жырадоў ў авантурнай камэдыі "Рэванс" (Францыя).
21.00 Панарама тыдня.
21.50 Спорт-кур'ер.

22.00 Вострасюжэтны фільм "Шашціструны самурай" (ЗША).
23.35 Беларуская дваццатка.
0.00 Сэрыял "Камісар Шыманска".

СТВ

6.00 "24 гадзіны".
6.15 Канал гісторыі: "БМВ". Дакумэнтальны фільм.
7.15 "У гасцініцы Тофіка".
7.30 Мультсэрыялы "Сакрэтныя матэрываў", "Фэрма пачвары", "Ру-салачка", "Грыфыны".
10.00 "Меншчына. Людзі, падзеі, факты".
10.05 "СТВ-спорт".
10.15 "Аўтапанарама".
10.35 "Сънеданьне зь Лікай".
11.00 "Пароль — "Вечнасьць". Тэлесэрыял.
12.00 "Дзіўныя людзі". Дакумэнтальны фільм.
12.30 "Разам".
12.45 Кіно: кінараман "Бацька і сын", 1-я сэрыя.
14.40 "Відавочца".
15.10 "Партрэт у інтэр'еры".
15.25 "Запрашае паскардзіца".
15.35 "Рамонт".
15.50 "Добры дзень, доктар!".
16.05 Сэрыялы: "Сакрэтныя матэрываў", "Сабак-шпіёнай", "Фэрма пачвары".
17.00 "Сяменайна кіно з калекцыі Hallmark": "Вялікі Мэрлін".
18.00 "Задыкі з калекцыі".
18.35 "Добры дзень, доктар!".
18.50 "Аўтапанарама".
19.10 "168 гадзін".
20.10 "Пакуль гарыць съвечка".
20.40 "Аблічча новага стагодзьдзя".
21.05 Кіно: Марк Дакаскус у фантастычным баевіку "Забойца, які плаче".
23.20 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
23.35 "Яе звалі Нікіта". Тэлесэрыял. 0.35 Начны музычны канал.

8 канал

15.00 "У госьці да казкі".
16.30 "Эўропа сέньня".
17.00 Сэрыял "Горац".
17.45 Маладзёжная камэдый "Цана цнаглівасць".
19.15 Прыгодніці фільм "Зоркавая брама".
20.45 "Вечарніца".
21.15 Мастацкі фільм "Народ супраць Лары Флінта".
21.45 Камэдый "Амазонія".

Першы музычны канал

8.00, 9.40, 10.45 Музичны блёк "Інтра-мікс".

9.30 Програма "Дына-Удача".

10.00 Програма "Дваццатка першых".

12.00, 15.00, 19.00 Музичны блёк "Day mix".

13.00, 17.00, 21.00 Музичны блёк "Top mix".

19.30 Програма па заяўках "People mix".

22.00 Музичны блёк "Night mix".

АНТ

8.00 Навіны.
8.10 Армейскі магазын.
8.35 Ералаш.
8.40 Дынснай-клуб: "Тымон і Пум-бя".
9.05 Сэрыял "Сабачая справа" (заключная сэрыя).
10.00, 14.00 Навіны (з субтрыямі).
10.10 "5 мільёнаў з "Галіна Блянка".
10.15 Падарожныя нататкі.
10.35 Пакуль усе дома.
11.10 Фільм "Давай пажэнімся".
12.35 Таяніцы забытых перамог.
13.00 Куміры. Васіль Данавы.
13.30 Дынснай-клуб: "Мікі Маўс і яго сабры".
14.10 Жывая прырода. "Праўда пра гары".
15.05 Сэрыял "Уцякач".
15.50 Вялікія бацькі.
16.15 "Самі з вусамі".
16.45 Баявік "Сымяротна бітва-2: Зынчэнічэне".
18.20 Сафія Ратару, Мікалай Баскаў, Ларыса Доліна, Максім Галкін у канцэрце "Песьні для хаканых".

8 канал

20.40 Кіно: Кіфер Сазэрленд у дэцкі-тэлекампаніі "Съледам за Алісай".
22.55 "Закон і крымінал".
23.10 "Мутанты Ікс". Тэлесэрыял.
0.10 "Навіны сусветнай шоў-індустрыві".

АНТ

15.00 Мастацкі фільм "Мядзьведзь".
16.30 Програма мультфільмау.
17.10 К-відэа "Топ-8".
17.15 Сэрыял "Паліцыя Гамбургу. Паўднёвая акуру".
17.55 Тэлекрама.
18.00 Гурман-клуб.
18.30 Тэлесэрыял "Пад'ем з глыбіні".
20.45 "Вечарніца".
21.00 Програма "Знаёмцеся — Беларусь".
21.30 Мастацкі фільм "Уласнасьць д'ябла".

Першы музычны канал

8.00 Музичны блёк "Intro-mix".
11.00 Програма "ФОРМАТ".
11.20 Музичны блёк "Day mix".
18.00, 20.30 Музичны блёк "Top mix".
19.30 Програма па заяўках "People mix".
22.00 Музичны блёк "Night mix".
2.00 Музичны блёк "Ня спаць".

РТР

9.00 Навіны.
8.10 Грай, гармонік любы!
8.50 Слова пастыры.
9.05 Сэрыял "Сабачая справа".
10.00, 14.00 Навіны (з субтрыямі).

РТР

9.25 Вакол свету.
10.20 "Сто да аднаго".
11.15 Тоні Корціс і Джэры Льюіс у камэдый "Бойн-Бойн" (ЗША). 1965 г.
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Камэдый "Матрос з "Каметы".
1958 г.
15.00 Футбол. Чэмпіянат Расеі. "Лякаматы" (Масква) — "Растсельмаш" (Растоў-на-Доне). Жывая

трансляцыя са стадыёну "Лякаматы".
10.45 Смак.
11.05 Баявік "Трансісібірскі экспрэс".
12.35 "Каб памяталі...". Уладзімер Кенігсон.
13.10 Сэрыял "Праўда пра пушак".
13.30 "Дынснай-клуб: "Качыны гісторыі".
14.10 Хакей. Міжнародны турнір "Кубак "Спартака". Фінал.
15.50 Дакумэнтальны дэтэктыў. "Апошнія спакусы" лягушкі".
Справа 2002 г.
16.20 Я.Лявонаў і І.Скобцева ў камэдый "Зыгненчыне".
17.00 А.Міхail Задорнай. "Выбранае, ці Вялікая краіна зь непрадказальнымі мінўтамі".
17.30 "Машына часу", Гарык Сукачоў, "Слін", "Бі-2" і іншыя на фэстывалі "Крылы".

18.00 "Машына часу", Гарык Сукачоў, "Слін", "Бі-2" і іншыя на фэстывалі "Крылы".

18.30 "Новая тэатральная гасцічка". Тэатр сатыры.

19.00 "Мэлэды белай ночы". Мастацкі фільм.

20.35 "Новая тэатральная гасцічка". Рэжысэр Р.Віктор.

16.25 Прагулкі па Брадвэі.

16.55 Зорнія гады "Ленфільму".

17.35 "Сфэры".

18.15 "У вашым доме".

19.00 "Мэлэды белай ночы". Мастацкі фільм.

20.35 "Новая тэатральная гасцічка

Пасылья пажару

Эўропа страчвае свае скарбы пад вадой, Беларусь — у агні. З Радашкавічаў прыйшла сумная вестка: згарэла хатка Веры Ніжанкоўскай з Сыніткаў, жонкі Браніслава Тарашкевіча. Там жанчына пражыла не адно дзесяцігодзідзе — ад 1941 году да свайго скону. Сумная радашкавская вестка чорнаю куляй стрэліла ў сэрца: "А як жа фатадымкі, старыя альбомы ды розныя іншыя рэліквії?!" Картачак у Веры Ніжанкоўскай было багата: сямейнія здымкі Сыніткаў, Жыркевічай, Уласавых... Нават якіхсьці Манюшкай. Я меў інтуітыўнае спадзяванье, што хтось з радашкавічаў выхапіў з агню старыя паперы ды альбомы.

Пра радашкавіцкі пажар кажуць рознае. Па-рознаму і пішуць. Трэба зъезьдзіць і самому паглядзеце, што там адбылося. Да Радашкавічаў ад Менску — гадзіны паўтары-дэйце аўтобусам ці электрычкай, а з электрычкі роварам. Гэтага часу якраз дастаткова, каб сёе-тое прыгадаць з нагоды апошняга радашкавіцкага пажару.

Хатка, у якой пражыла свае апошнія гады Вера Ніжанкоўская, коліс належала да маёнтку Андрэя Сыніткі, ейнага бацькі. Па першым часе ў тым будынку жыла кухарка ды яшчэ хтось з наймітаў. Тарашкевічы займалі суседні з гарэлай хадзінкай дамок, пра што сведчыць і мэмарыяльная дошка на ім. Будынак той быў прывабны і дагледжаны, з лёгкай вэрандою на ўсход. Але ў 1939 г. бальшавіцкія камісары выселилі адтуль цяжарную Веру Тарашкевіч. Ёй давялося шукаць якіс прыватны кут. Пасылалася паблізу радашкавскага касцельнага цвінтару. Ёй, як ні дзіўна, дазволілі перавезьці некаторыя рэчы, што належалі Тарашкевічу, каштоўныя паперы з сямейнага архіву. Але ў 1941 г. на Радашкавічы пасылья заніцца іх немцамі наляцелі савеццы самалётамі і пачалі бамбаваць. Згарэла й хатка, у якой пасылалася спадарыня Вера. У тым пажары згінулі пэрфамантныя ўніверсітэцкія дыплёмы расейскага цэнзара Паўла Кукольникава, з якім Сыніткі хаўрусаўвалі, згарэлі й трэх канспэкты лекцыяў Карскага, якім Тарашкевіч вельмі даражыў. Але самыя значныя паперы ўдались выхапіць з агню. Сядрод іх — гісторыя Слуцку, напісаная Андрэем Сыніткам.

Скарб у кухарчынай хатцы

Пасылья пажару Вера з маленькай дачушкай і сынам Славікам перебралася ў кухарчын дамок, дзе ёй жыла да апошняга часу. Пасылья яе съмерці архівам апекавалася дачка Ірына. Апрача каштоўных здымкаў XIX ст. там было старое піяніна, розныя

камоды ды іншыя, драбнейшыя памяткі пра радашкавскіх дзеячаў, у тым ліку і пра Тарашкевічу.

Спадарыня Вера даражыла ўсім, што нагадвала ёй Броніка. У сувязі з над старой канапкай вісеў дыванок. "Гэта памятка пра Броніка!" — заўсёды з гонарам казала ўдава. Паказала мне нея дачка Вера Ніжанкоўская Ірына і Сыніткаву прасасціну з вышыванымі на ёй сястрою Ўласава вэнзэлямі, і арыгінальныя каплюшы славутага коліс спартовага таварыства "Сокал". Гэтыя рэчы нямала павандравалі па съвеце, перш чым трапіць у Радашкавічы. Іх перавезьлі з Чэхіі пасылья съмерці Андрэя Сыніткі, брата Веры.

Шмат чаго іншага было пад стражою гэтага сціплага радашкавскага дамка. Прыкладам, зялёная паліярна — напінанка для вазка. Яе Сыніткі купілі, як вазілі свайго Адзю ў Крым. Дыў сама хадзінка мела гістарычную і этнографічную каштоўнасць. Старэнка яна была, з бэлькамі на выхап, але ўмэблівана на старасвецкі салённы лад. Цяжка было нават згадацца, што ёй коліс жылі найміты. То што з усім гэтым: і з канапкай, і з дыванком, і з масіўным старасвецкім сталом?! Няўжо ўсё ляслуна??!

Кніжкі — на сонцы

Пакуль гэтак думалася ды разважалася, я з Міколам Лавіцкім на роварах набліжаўся да месца радашкавскага пажару. От і знаёма вулачка. Даўней яна звалася Паштовай. Цяпер — імя Браніслава Тарашкевіча. У гэтым утольным радашкавіцкім

Касцельная книга і атэстат Веры Андрэйны аб заканчэнні Смольнага пансіянату шляхетных дзяўчат. Да пажару пераходзіць пад страхою згарэлай хаткі. Атэстат ацалеў пасылья пажару.

куточку прыйшлі мо самия шчаслівія хвіліны ягонага жыцця.

Шмат гадоў радашкавіцкія актыўісты збраліся стварыць тут музэй. Музэю не дачакаліся. Да-чакалі пажару. Пажар гэты на-ват паказвалі па тэлевізіі. Я ж пра яго даведаўся з "Комсо-мольскай правды". Дык там гаварылася, што ад будынку засталаіся адны галавешкі. А тут, хва-ла багу, сядро абгарэлых дрэў і пажухлага квету стаіць тая пры-ветная хатка. Праўда, без страхі. Страха абгарэла і ссунулася на беленая съцены. Першае, пра што падумалася, — раз съцены цэлья, значыць, яй ўсё загінула. Самае каштоўнае павінна было ацалець. Мы абышлі з Міколам Лавіцкім падворак. Сыльды па-жару былі скрэзь. Стары прас з падстаўкай. Абгарэлыя газэты, часопісы. Бачу і "ЛіМ", "Наша Слова", "Ніва" беластоцкую. У адным з нумароў "Нівы" на першай старонцы чытаю: "Пажар на плябаніі". Ну, але дзе ж гас-падыня пагарэлай хаткі?

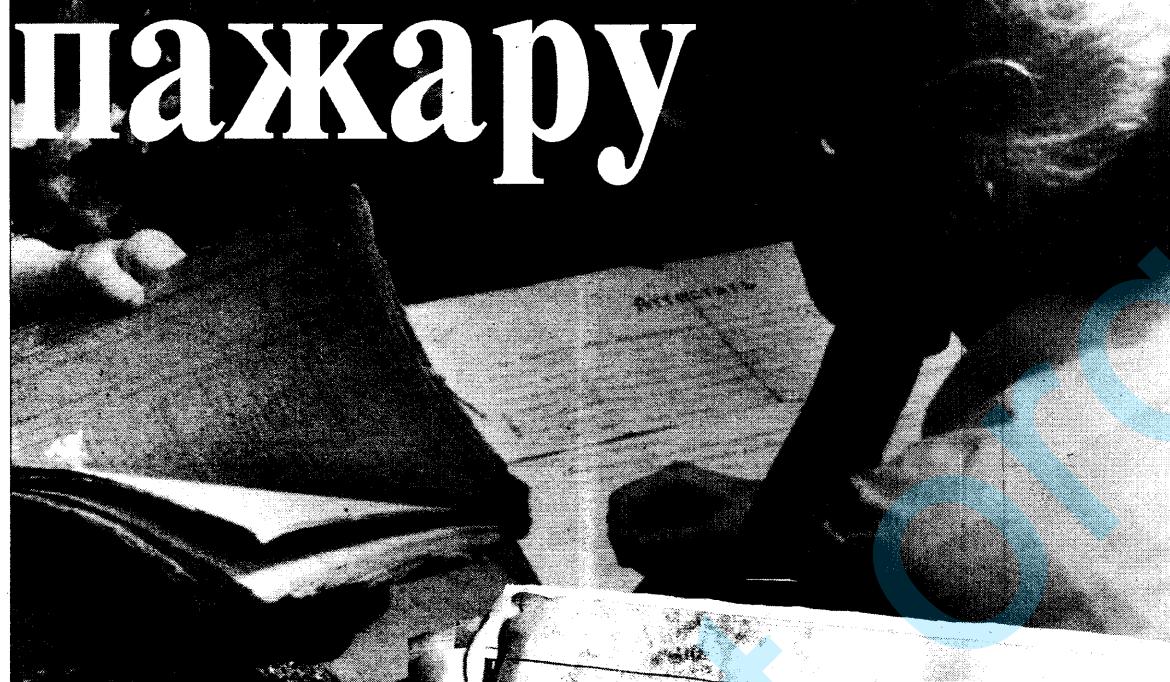
— Яна ў суседзяў жыве, — падказвае Мікола.

Праз якую хвіліну мы ўбачылі знаёмую постасць. З Ірынай я знаёмы даўно. Яна не адзін раз дапамагала мне, калі я працаўваў на тэлевізіі. Меў ад яе немалую практичную дапамогу ѹ музэй Іянкі Купалы. Цяпер цяжка прыгадаць усе ўстановы, якія карысталіся Сыніткамі ды Тарашкевічавым архівам. А тэлевізійчыкі ўвогуле не вылазілі з тae радашкавскага хадзінкі.

Хадзінку, безумоўна, можна было бы аднавіць цi хоць закансерваваць, нацягнуць якую страху. Але хто за гэта возьмечца?! Самой Ірыне гэта не пад сілу. Яна адно просіць ва ўлады, каб у дому, дзе коліс жыў Тарашкевіч, выкрайці хоць пару пакойчыкаў для бібліятэкі ды музэю Сыніткаў і Тарашкевічай.

— Я б хацела дажыць сваё жыццё, — кажа Ірына, — сярод дрэваў, між якіх жыла мая мама, мая баба. Хадзіць па тых съцежках, па якіх хадзілі мае продкі й сваякі — дзед Сынітка, Аляксандар Уласаў, Браніслав Тарашкевіч, Ядвігін III, Людамір Рагоўскі...

А пакуль сушацца на сонцы, праветрываюцца яе кніжкі, сярод якіх нямала ахвяраваных, з аўтографамі, мэблі Тарашкевічава перавезеная ў радашкавіцкі клуб, частку арыгінальных здымкаў пераходзіць ўнучка Ўласава — Рыма.

Сэрыя таямнічых падпалаў

Былі ў Радашкавічах і даўней пажары. Дык суседзі суцяшалі падпалаўцаў:

— Ну чаго вы плачаче? Гэта Сынітку трэба плакаць. Гэта ж яму давядзенца вам хату будаўца! Ен жа вас так ня кіне!

Гэта мэцнацкая Сыніткаў місія не забылася і да гэтага пары сядро простага люду. Даўней яна не адзін раз дапамагала мне, калі я працаўваў на тэлевізіі. Меў ад яе немалую практичную дапамогу ѹ музэй Іянкі Купалы. Цяпер цяжка прыгадаць усе ўстановы, якія карысталіся Сыніткамі ды Тарашкевічавым архівам. А як зараз будзе?! Дапальваюцца апошняе памяткі пра гэтага асьветніка. И няма каму ў Радашкавічах бараніць яго.

— Праз два дні пасылья пажару на сядзібе, — распавядае Ірына, — хтось падпалаў і дзе-даваў глянабітку. Такіх глянабітак цяпер у Беларусі амаль няма. Дзед мой з разумам, па ўсіх правілах будаўніцтва спраектаваў гэту будынку. У ёй заўсёды было прастронна і суха. И от нехта спалі ёе... Навошта? Для чаго? Незразумела!

Нязмушана згадаўся і падпалаўся хаткі Зоські Верас...

Яна таксама была дарагая беларусам сваім найкаштоўнейшым архівам. Хацялася б думады, што гэтыя падпалаў выпадковыя. Але ў нашай беларускай рэчаіснасці яны так моцна адчувальныя. Адна ўцеха, што на

съвепе ёсьць такі цуд, як фатаграфія. Нашы фатографы шмат чаго перазнялі на стужкі, зрабілі копіі найбольш капітальных здымкаў. Так што зусім бясьцьследна гісторыя ня зынікне.

Перад радашкавіцкім пажарам у друку прымільгнула паведамленне, што дзесяць на Меншчыне ў адным і тым селішчы часта на-дараўляіся пажары. Як пазней высыветлілася, гэтыя падпалаў рабіў практикант-пажарнік. Сам падпалаў і сам тушиў — практикаваўся. То мі ў Радашкавічах завёўся гэткі?! У той самы дзень, калі загарэлася колішняя глянабітка Сыніткаў, на вуліцы Тарашкевіча быў і яшчэ адзін пажар... А ня так даўно згарэла колікі пабудоваў у багдановіцкай Ракуцёўшчыне.

Народная мудрасць кажа: ліха без добра не бывае. Якое дабро — спытается? Можа, гэтыя сёлетнія пажары нарэшце актыўізуюць мясцовую ўладу, патрыётаў, і ўсё ж музэй радашкавіцкіх асьветнікаў нарэшце будзе заснаваны. Тым больш што адзін з Сыніткамі будынку, у якім жыў Браніслаў Тарашкевіч, ацалеў.

Паспрыяй, Божа, прадзізе спраўдзіцца! Тым больш што рэдактар «Нашай Нівы» — Уласаў.

Уладзімер Содаль

Вера Андрэйна Ніжанкоўская ў сваёй, цяпер ужо спаленай, хаце

Сям'я Сыніткаў на паляваньні. Пачатак XX стагодзьдзя.

Янка Брыль: “Дружбаў у нас малавата”

Паваротка за Нёманам, і дарога неўзабаве пачынае кружляць у пагудастых сасновых барах. Зьбіцца зь яе не дае рака, якая-раз-пораз паказваеца з правага боку між высушаных ліпеніцкай сьлёнкай паплавоў. Дарога вузее, як праехацца возам, і неўпрыкмет падкрадаеца да зацішнай лясной вёсачкі Крынічнае, дзе вось ужо больш за 20 гадоў бавіць вёсны, леты і восені Янка Брыль, які нядайна адзначыў сваё 85-годзьдзе. Да яго роднай Загоры адсюль на прасткі 12 кілямэтраў.

— Сёлета ў №3—4 часопісу “Полымя” былі апублікованыя Вашыя згадкі пра Віктара Астраф'ева, зь якім Вы сябравалі. У дні раззвітання зь ім на ОРТ паказалі тэлефільм, зняты падчас падарожжа Астраф'ева ў родныя мясьціны — па Енісеі, на цеплаходзе. Ва ўсім адчувалася, што ён расчараваны: і зьмененым ляндшафтам, і людзьмі. А якое адчуванне ў Вас, калі наведваеце свае Мір, Турэц, Загору?

— У нашых вёсках страшная спустошанасть, там амаль няма мужчынаў. Зямлю трэба ўрабляць, а няма каму. Сёньняшнія аўралы, бітвы за ўраджай раней былі не патрэбныя, бо былі людзі, закаханыя ў зямлю, у працу, і ўсё рабілася зь вялікай жыццёвай патрэбы, а не зь меркаваныя палітыканскага харктара.

Я іду па сваёй вёсцы ѹ бачу, на сколькі тут не хапае людзей. Старэнкія жанчыны жывуць адным клопатам — хто ім дапаможа “загарадзіць сокткі” ды яшча хто ім набавіць пэнсію рублі на два. Але ж гэта ня війсьце. Нешта трэба мяніць карэнным чынам, каб адрадзіць вёску.

У Крынічным я жыву з 1978-га — ад траўня да каstryчніка кожны год. І самоты тут хапае, і цішыні. Часам нават здаецца, што залішне. Я ўспамінаю, як казаў Рамэн Ралян: “Самота важная ѹ меру”. Тут добра думаніца, працуецца. Адгэтуль я раблю выпады па раёне, сустракаюся са сваімі людзьмі.

Гадоў 20 таму, у дажджлівы дзень лежачы на сенавале, я заняўся падлікам: колькі чалавек былі б радыя, калі б я прыйшоў да іх госьцем. І набраўся я на два месцы штодзённага гасцініцаванья. А цяпер ужо бывае — няма да како жыцьці.

Цяпер спыніўся ад непаладак азотна-тукавы камбінат, дык зъявіліся жаўранкі й жабы — ужо радасць вялікая. Тут недалёка хутарок, і на слупе ѹ бусульянцы — двое дарослыя буслоў і ажно пяцёра бусульянітак. Значыць, ім ёсьць што ёсьці, ёсьць куды ляцець. У іх тут быў пленум нейкі ці маніўры перад адлётам у вырай. І адзін малады замарыўся ѹ сеў на мой домік. І я такі быў рады і ўдзячны яму — гэты домік стаіць ужо 20 гадоў і ўпершыню на яго сеў бусел. Як быццам блаславіў дом на далейшыя маё тут жыцьцё.

— Нават у 14-м выданыі вішага раману “Птушкі і гнёзды”, які шмат у чым аўтабіографічны, рэдактары не давалі Вам “расказаць жыцьцё”, рабілі куپюры. Ці часта цэнзары знаходзілі крамолу ѹ Вашых творах?

— Нават зачаста. З мае першае кніжкі апавяданыя дырэктар выдавецтва М.Клімковіч зъняў некалькі речачу — з цэнзурных меркаваныяў. Асабліва

шмат “рэзалі” мае запісы. Калі выходзіў мой чатырохтомавік у 1967—68 г., мяне паклікалі ў выдавецтва й паказалі ці ня тушшу замазаныя, павыкрэсліваныя, каб я ня мог вярнуць, цэлія стронкі запісаў.

Тое самае адбывалася з “Птушкі і гнёздамі”. Прывчым, у адным выданні мне ўдавалася сёе-тое працісніць, а ў іншым — не. І толькі ў трохтомавіку 1993 г. раман пайшоў у тым выглядзе, у якім я яго напісаў.

А што з раману выкідалася?

— Я не павінен быў гаварыць, што былі два віды палону. Была вялікая розыніца, як утрымліваліся ў палоне грамадзяне Польшчы і савецкія салдаты. Бо СССР, як вядома, не падпісаў Жэнэўскае канвенцыі. Знаходзячыся як салдат польскага войска ў нямецкім палоне, я аднойчы трапіў у савецкае консульствства ў Бэрліне. Справа ў тым, што немцы, рыхтуючыся да вайны з СССР, вызвали лягеры ад палонных, захопленых падчас вайны з Польшчай.

4 чэрвяна 1941 г. я быў вызвалены і пераведзены на завод пад нагляд паліцы. Там мы запаўнялі анкеты для вяртніння дахаты. А анкеты пошттай же не пацшлеш — мы па чарзе мусілі вазіць іх у Бэрлін. І вось апошняя чарга прыпала мене — я быў у консульствстве 21 чэрвяна, за дзень да вайны. Я глядзеў на партрэт Сталіна на сцяне ѹ думаў: Божа, куды я вяртаюся і што там са мной будзе?! Усё гэта адбываецца ѹ з героем раману Алексем Руневічам. І кожнага разу сцэна ѹ консульстве выкідалася цэнзарамі.

— Вы былі знаёмія зі, першымі асобамі Беларусі. Хто з іх цікавіўся літаратурай, чытаў яе?

— Перш за ўсё Петра Машэрау, які чытаў і мог перадаць пракаўкі, што “я Вас прачытаў”. Цяпер зыгзагамі машыны з зацемненымі вонкімі лятаюць,

каб хаця хто не зачапіў... А тады я падымаюся па менскай вуліцы Маркса, а Машэрау ідзе на сустрак. Сълемад за ім, праз крокі дзесяць, адзін, спартовага выгляду, малады чалавек. Калі мяне Машэрау спыніў мы загаварылі, той, ззаду, зрабіў выгляд, што закурва. А Машэрау казаў: “Я твою апошнюю реч прачытаў і ня вельмі зразумеў. Цяпер перачытаў — нядрэнна”.

Ціхан Кісялёў быў таксама вельмі інтэлігентным, вельмі беларускім чалавекам. Ён таксама чытаў. Уявіце сабе такі факт: безнадзеяна і цяжка хворы на рак, ён з маскоўскай больніцы папрасіў, каб юбілей Максіма Танка адклалі на некалькі дзён.

Тое самае ѹ мяне было зь Піменам Панчанкам, з Калеснікам. З апошнім падружыком

А вось калі б беларусу загадалі быць беларусам?..

каб самому папрысунтнічаць.

— Шматгадовая дружба між пісьменнікамі — рэдкая звязка. Як вам удалося сябраваць калі 30 гадоў з Уладзімерам Караткевічам, калі паўвека — з Анатолем Вялюгінім і Уладзімерам Калеснікам?

— Успамінаеца, як Iван Мележ, задумлівы, збоку гледзячы, нават нібы сумны, сказаў мене аднойчы: “Я табе зайдзірошчу: у цябе столькі сяброў!” І сапраўды, я лічу сябе шчасливым чалавекам з гэтай прычыны. На жаль, пра ўсіх сваіх сяброў я, мабыць, і напісаць не змогу.

Мне нядайна спадбаліся словаў Салжаніцына: “Пяром за жыцьцём не паспеешь”. Вось я перажыў Максіма Танка, з якім мы сябравалі з 1944 г. Каб ён перажыў мяне, то я ня ведаў бы, што ён пісаў пра мяне ѹ дзёйніках — якія шчырыя сяброўскія словаў. Я плаваў з Танкам вакол Эўропы ѹ адной каюце. Каюта вялікая, люкс, у адным баку ён мармыча свае вершы (а ў яго была такая звычка пры пісаньні), а ў другім — я

виду дзёйнікавыя запісы. І я цяпер з гонарам гавару, што тады быў напісаны славуты Танкаў верш “Ave Maria”. Я назаву імёны найбліжэйшых сяброў: малавядомы, але вельмі таленавіты паэт Валянцін Таўлай, вельмі багаты душою ѹ інтэлектуал пашт Вялюгін. Мы яго называлі даведчыми бюро: калі табе трэба нешта даведацца зь беларускай і ўвогуле з сусветнай літаратурой, патэлефону Вялюгіну, ён табе скажа. Вялюгін быў апекуном маладых, выдатным рэдактарам. Мы з ім сябравалі з лета 1945 г.

Тое самае ѹ мяне было зь Піменам Панчанкам, з Калеснікам. З апошнім падружыком

мене брат, яны абодва мастакі, хадзілі разам на ёнцыды.

З Калеснікам у мяне была ня праста дружба, а перадача дружбы, як эстафета. Ён мяне падружыў са сваім сябрамі: выдатным мовазнаўцам і эсэістам Фёдарам Янкоўскім, з пэдагогам Міхасём Петрыкевічам, з Уладзімерам Ягоўдзікам — выдатным пісьменнікам і энэргічным рэдактарам адрознів двух дзіцячых часопісаў — “Бярозкі” й “Лесавік”, які ён сам заснаваў.

Алесь Адамовіч, калі вучыўся на сцэнарычных курсах у Маскве, падружыўся сам і пазыні падружыў мяне з расейскім літараторам Валянцінам Аскоцкім, маладаўскім празаікам Іонам Друцэ, украінскім паэтом Іванам Драчом. А калі ўжо успамінаецца Адамовіча і Калесніка, то з нашай дружбы нарадзілася кніга “Я з вонкеннай вёскі”. Мы ўтрох запісвалі успаміны тых, хто ацаляў падчас паленіні беларускіх вёсак, і плаўкалі, і маўчалі, усё было перажыта намі разам. І як гэта замацоўвае дружбу!

Здорова гэта — дружыць!

Шкада, што дружбаў у нас пакуль малавата. Мы чамусыці на дробязі разъменяўваемся, мурзаємся ѹ жыцьцёвай бядзе, забываючы пра тое, што дружба дапамагае жыць.

— Перад сваім наступным пытаннем я прыгадаю слова паэта А.Фета: “Калі б нават апошні шавец выдаваў часопіс, названы словамі з трох літараў, якое звычайна пішуць на плоце, дык і тады я даў бы згоду друкавацца ѹ гэтым часопісі. Паэзія ачышчае”. А Вы забралі свае творы з “Полымя” ад М.Мятліцага...

— У наш час мае ўсё-такі вялікае значэнне, дзе друкавацца. Я не ўяўляю сябе ѹ органе друку, які мne па сваім накіраванасці не адпавядае. Пішу я мала, і мne неабыякава, дзе мае творы пабачаць съвет.

Калі я атрымаў “касьцянаўскі” нумар “Полымя”, мne было прыкра, што там надрукаваліся Уладзімер Конан, Янка Сіпакоў, Уладзімер Казльярук. Маглі б яны надрукавацца ѹ іншым месцы. Фет нам тут не дарадца: “Шавец...” Дзе ѹ той час і які шавец мог выдаваць часопіс?

Я забраў свае падрыхтаваныя да друку запісы 2001 г. з “Полымя” і з “Нёману”. Мне была агідная сама думка, што зноў вяртаецца цэнзура. Ня дай божа пакарыцца гэтым і друкавацца, як той прыказы — каза рагата, паўбоку абадратыя, — пашматана нешта, нешта павыкідана. Мы за апошнія 12 гадоў адвыклі ад дурнога палітычнага рэдагаванія, ад цэнзуры. Вяртацца да гэтага я не могу.

— Быць беларусам цяпер не забаронена. Гэтага дастаткова для развязаніцца і ўмацаванія нацый?

— На вялікі жаль, не. А вось калі б беларусу загадалі быць беларусам, які б гэта быў выдатны беларус!

**Гутарыў Міхась Скобла
Паводле праграмы “Вольная студыя” радыё “Свабода”**

На першы погляд, атака на Сусьеветны гандлёвы цэнтар 11 верасьня 2001 г. ня мела ніякага дачынення да Эўропы. Учынілі тыхі дэвіцыі тэрарыстаў быў выкліканы жаданыем адпомсьціца ЗША за палітыку на Блізкім Усходзе.

Усе тэрарысты былі арабамі, пераважна з Саудаўскай Арабіі, а таксама мусульманскімі фундамэнталістамі, для якіх Амерыка — «вялікі Шайтан». Яны былі сябрамі арганізацыі «Аль-Кайда», што кіруеца ды фінансуецца Асамам бэн Ладэнам, багатым саудаўскім дысыдэнтам. Камікадзэ не канкрэтызувалі сваіх задачаў, мы можам толькі згадаўца пра іхныя матывы. Мне здаецца, што яны хадеў:

— перад усім съветам пакарцаць і прынізіць Амерыку за мінулыя грахі;

— звярнуць увагу амерыканскай грамадзкой думкі на праўлемы Блізкага Усходу, пра якія большасць амерыканцаў ня мае ўяўлення;

— аслабіць уладу дынастыі Саудаў і яе сувязі з ЗША;

— перашкодзіць амерыканцам эксплюатацію запасы нафты на Блізкім Усходзе, збунтаваўшы Саудаўскую Арабію;

— паказаць, што ЗША заплаціць вялікую цену, калі будуць адкрыты падтрымліваць Израіль.

Зброя слабейших

Тэрарызм — не найноўшая вынаходка. У 1605 г. у Вялікай Брытаніі была выкрытая «парахавая змова»: ангельскія каталікі-тэрарысты зібіралісць ўзвінцы паветра парлямэнцкія будынкі Лёндану, разам з каралём, лордамі і ніжнім палатай. Калі б тэракт атрымаўся, ягоныя вынікі для Англіі быў бы куды больш значныя, чым наступствы 11 верасьня для ЗША.

Многія эўрапейскія краіны, у тым ліку Вялікабрытаніі і Гішпаніі, змагаюцца з тэрарыстычнымі рухамі. «Аль-Кайда» істотна на розніцце ад ЭТА ці ИРА. Таму можна дастатково пэўную вызначальць харктэрныя рысы гэтых тэрарыстаў. Яны не вар'ятаты, якія даюць выхад съляпой праце гвалту. Яны маюць свае матывы, маюць ідэалёгію, дзеля якой гатовыя пайсьці на съмерць. Яны не паталігічныя забойцы і дзеянічаюць гвалтоўнымі методамі толькі таму, што лічачы, нібыта іхных мэтамі нельга дасягнуць па-іншаму. Яны вераць, што ворагі надзвы-

Норман Дэйвіз

(Norman Davies) (нар. у 1939 г. у Болтане, Англія) — гісторык, прафэсар Школы славянскіх даследаваній Лёнданскага ўніверсітэту, акадэмік Брытанскай Акадэміі.

Ягоная доктарская дыэртатыя была прысьвеченая польска-расейскай вайне 1920 г. (*White Eagle, Red Star. The Polish-Soviet War 1919–20*. Лёндан, 1972). Атрымаў широкую вядомасць пасыпамі на выхаде кніг *God's Playground: A History of Poland* (1981) і *Heart of Europe* (1984), прысьвеченых гісторыі ўсходній Эўропы. Польскае выданыне працы *God's Playground* пад назовам *Boże i grzysko. Historia Polski* (Znak, 1989–91) сталася бэстселерам, выйшаўшы накладам 150 тыс. асобнікаў. Найбольш вядомыя працы апошняга дзесяцігодзіння: *Europe: A History* (1996), дзе пісторыя краіны ўсходній Эўропы паказана нароўні з гісторыяй Захадній Эўропы; *The Isles: A History* (1999), дзе разглядаецца гісторыя Вялікай Брытаніі й прадказваеца распад каралеўства.

Месца для Эўропы

Норман Дэйвіз

чай магутныя, што статус-кво ня можа быць зменены шляхам дыпляматыі, пратэстаў і ўзброенай інтэрвенцыі. Тэрарызм — апошняе надзея слабых і дэмаралізаваных.

Усё гэта съведчыць, што атака на Сусьеветны гандлёвы цэнтар рыхтавалася з развлікам на ўдар у адказ з боку Амерыкі. І, з пункту гледжання тэрарыстаў, чым магутнейшы, тым лепшы. Так што ЗША мусіць захоўваць халодны розум і не рэагаваць занадта рэзка. Я ня пэўны, што прэзыдэнт Джордж Буш гэта разумее. Ен, кірунік самай магутнай краіны съвету, мае, відаць, спакусу адным націкам

вае Шарона. Значэнне слова хутка дэвальвецца.

Неабходна ўсьвядоміць не-калькі ісцін пра тэрарызм. Па-першае, дзяржаўны тэрарызм — такая ж рэальнасць, як і антыдзяржаўны. Абстэрэль з цяжкай артылерыі лягераў для бежанцаў, руйнаванье дамоў танкамі, забойствы палітычных лідэраў, зьдзяйсненныя «невядомымі выкананцамі», выкарыстаныя цывільных грамадзянаў у ролі «жывога шчыта» — усё гэта не ўваходзіць у пералік агульнапрынятых вайсковых мэтадаў. Па-другое, у цяжкія часы пасыпаховыя палітычныя рухі часта выкарыстоўвалі не-

Арабскі нацыяналізм патэнцыйна мацнайшы за сіянізм, але ён ніколі ня быў у стане зас্বедчыць сваю перавагу.

кнопкі съцерці ў пыл увесь Блізкі Усход. Але гэта было на руку праціўніку. Вашынгтон меў рагу, калі зладзіў у Аўгустаніне абмежаваную паліцыйскую апэрацыю, якая ліквідавала рэжым талібаў ды разьбіла «Аль-Кайду». Больш рэзкія заходы, кшталту поўнамаштабнай вайны з Іракам, пагражалі ды эстабілізацый усяго рэгіёну, а якраз гэта і трэба тэрарыстам. Дыя няма доказаў, што Ірак падтрымлівае «Аль-Кайду».

Змагар ці тэрарыст

Прэзыдэнт Буш выявіў некампэтэнтнасць, абвясціўшы «войну з тэрарызмам». Як сказаў адзін брытанскі камэнтатар, «нельга абвясціць вайну абстрактнаму панятку». Тэрарыст — гэта такое ж слова, што нічога я не значыць, як некалі вораг народу», — цвердзіць Ален Бэзансон, акадэмік Французскай Акадэміі. Вайна з абстрактным паняткам спрыяе ўзынкненню памылковых інтэрпрэтацыяў.

Буш называе сваіх праціўнікаў «тэрарыстамі», і яны таксама кажуць пра яго — «тэрарыст». Арыэль Шарон съцвярджае, што Ясір Арафат — «тэрарыст», аднак Арафат гэта таксама назы-

вае пасыпаховыя тэрарыстаў для рэалізацыі сваіх мэтадаў. Так, колісць у змагара з апартэйдам Нэльсанам Мандэлам знайшлі аbstыраванье для вырабу бомбаў. У Палестыніе габрэі, якія змагаліся супраць брытанскага панавання, якія грабавалі падкладаннем выбухуўкі і забойствам бязвінных ерусалімскіх мінакоў. Па-трэцяе, значэнне маюць дзеяньні і матывы, а не ярлыкі. І эсэсаўцы, і савецкі НКУС называлі байцоў беларускай нацыянальнай партызанкі «бандыты». Ці значыць гэта, што барацьба з акупантамі — бандытызм?

Атака на Сусьеветны гандлёвы цэнтар была тэрарыстычным актам у любым значэнні гэтага слова. Але праблему дабра і зла на Блізкім Усходзе ня вырашыш, асуздіўшы выкананцяў гвалту, бо гвалт прымяняюць усе бакі.

Зінем, чаму арабскія палітыка на Блізкім Усходзе выклікае такое рэзке абурэнне. На адрас дзядзінкі Сэма можна было б высунуць наступныя аўбінавачаныні:

Крывадушнасць. Амерыканскія СМИ заўсёды казалі пра абарону свабоды і дэмакратыі, але адначасова ЗША сябравалі

кім Усходам, Эўропа займае ёй сваё месца, бо здаўна падтрымлівае адносіны з абедвумі бакамі канфлікту. Злучаныя Штаты — дзіціца Эўропы, якое вырасла з дзіцячых штонікаў і цяпер значна дужэйшае ды заможнейшае за сваіх бацькоў. За апошнія сто гадоў яно ператварылася з дужага, але недасведчанага падлетка ў баксэра-цяжкавага, які дамінует у палітычнай, эканамічнай і вайсковай сферах. Амерыка ўжо двойчы ратавала эўрапейскую дэмакратыю ад зынішчэння. Падчас другой сусветнай вайны магутнасць ЗША была ключавым элементам у барацьбе з фашызмам. Яны гарантавалі саюзнікам перамогу на заходнім фронце, пастаўляючы велізарную колькасць тэхнікі. Пасля вайны мудрая і велікадушная канцепцыя пляну Маршала дазволіла аднавіць эканоміку Захадній Эўропы і стварыць Эканамічную Супольнасць — правобраз Эўразіі. Праз свой удзел у NATO Злучаныя Штаты дапамагалі Эўропе працістаяць амбіцыям СССР і забяспечылі ёй перамогу ў халоднай вайне.

У эўрапейцаў ёсьць шмат слушных падставаў быць удзялчымі Амерыкы. Але паводзіны апошнія часам выклікаюць зайдзідресаць і абурэнне. ЗША дамінуюць над съветам, як колісць Эўропа. Саюз з Амерыкай зрабіў Эўропу моцнай эканамічнай, але залежнай у вайсковай сферы. Эўразія ня можа ўмяшчацца ў падзеі на Блізкім Усходзе, нават калі б захацеў, бо ня мае самастойных вайсковых арганізацый ці структураў біспекі.

Імпэрыялізм — наўязванне гегемоніі адной дзяржавы рэшце съвету — таксама быў вынайдзены эўрапейцамі. Брытанцы, французы, расейцы, гішпанцы, галіндцы, партугальцы — усе зрабілі ўнісак у ягонае мацаваньне. Амерыканцы, што вырваліся з улонаўнія Брытанскай імпэрыі, любілі называць сябе антыімпэрыялістамі. Але часы і погляды зьмяніліца.

Амерыка не займалася захопам каленіяў. Інструментамі ейнага імпэрыялізму былі гроши, магутная нафтаперапрацоўчая прамысловасць, продаж зброі ды своеасаблівай замежнай палітыка, калі шчодра ўзнагароджваліся лісльліцы й апыналіся пад магутнымі ціскамі непакорлівия. Амерыканцы імкнуліся да стабільнасці любой цаной, а ў выніку спрыялі тыранам, ігнаравалі дэмакратычныя тэндэнцыі і абражалі арабскіх патрыётаў. Не пасыпелі арабы-нацыяналісты пакаштаваць так цяжкую здабытую свабоды, як яе плён быў адабраны амерыканскай гегемоніяй.

Нацыяналізм таксама нараўдзіўся ў Эўропе. У самай частай сваёй форме — «інтэгральна га нацыяналізму» — ён абвяшчае, што кожны народ мае права на сваю тэрыторыю. У Нямеччыне з гэтае ідэалёгіі паўстаў знакаміты лёсунг «Blut und Boden» — «кроў і зямля». У Францыі фашысты з «Action Française» далі пачатак слогану «Францыя для французаў», у які Жан-Мары Ле Пэн апошнім часам удыхнуў новае жыццё. У арабскіх краінах нацыяналісты змагаліся з чужкімі ўрадамі й айчыннымі

амаль з усімі дыктатарамі рэгіёну. Спачатку падтрымлівалі іранскага шаха, потым узбройлі Ірак, а цяпер утрымліваюць дэспатычны рэжым у Саудаўскай Арабіі.

Зъменлівасць. ЗША выбіраюць сабе сяброў, а потым, калі тыя робяцца непатрабнымі, адкідаюць іх. Ствараючы монстраў, якіх пасля змушаны зынішчыць. У 80-я Амерыка дапамагала Садаму Хусэйну, які змагаўся тады з рэвалюцыйным Іранам. ЦРУ абсталёвала ў Аўгустаніне базы для бэн Ладэн, бо той ваяваў з Саветамі. Цяпер Садам і Асама — д'яблы ў чалавечым абліччы.

Падвойная мараль. Амерыканцы карыстаюцца любымі сродкамі, каб ачарніць праціўнікаў, ігнаруючы крытыку на адрас сваіх саюзнікаў. Яны слушна гавораць, што Ірак парушыў пасстановы ААН, патаемна вырабляючы зброю масавага зынішчэння, напаў на суседнюю краіну і дрэнна абыходзіцца з уласнымі грамадзянамі. Чаму ж тады ЗША не крыйткуюць Израіль?

Карыслівасць. У вачах жыхароў рэгіёну амерыканцаў найбольш турбую доступ да танней нафты, і яны падтрымліваюць той лад, які спрыяе яе спакойнай здабычы.

Тэрарызм — апошняя надзея слабых і дэмаралізаваных.

Заангажаванасць. Амерыканцы падзяляюць краіны на добрыя і дрэнныя, ствараючы пры гэтым шкодныя стэрэатыпы. Так, даўно прыжылася асацыяцыя «араб-тэрарыст». Колькі гадоў тому, пасля магутнага выбуху ў Акляхоме, ФБР шукала ў аэропортах асобаў «арабскай нацыянальнасці», аж пакуль ня выявілася, што тэрарыст быў амерыканцам англосаксонскага паходжання.

Удзячнасць і зайдзідресаць.

Хоць 11 верасьня — перш за ёсць канфрантацыя ЗША з Бліз-

дэспатамі пад лёзунгам "Арабская зямля для арабаў". Сярод габрэяў, якія аселі ў Эўропе, нарадзіўся сіянізм.

На думку многіх ліберальных і дэмакратычных аглядальнікаў, інтэграцыйны нацыяналізм — бяда сучаснага свету. Варта адной групоўцы нацыяналістаў займець перавагу ў краіне з разглінаванай этнічнай структурой, кшталту быўной Югаславіі, якія пачынаеца гвалт з чысткамі ў дэпартыцыямі.

Сіянізм, які кіраваўся ідэяй, што габрэі маюць права вярнуцца ў Сіён, — клясычны прыклад інтэграцыйнага нацыяналізму. Але ён не зьяўляеца, як імкнулася падаць камуністычную пропаганду, выказывамі палітычных памкненняў усіх габрэяў. Сіянізм узывік перад Галакостам і на быў даміноўчай плынню. На пачатковым этапе ён не вызначаўся нецярпімасцю ці дагматызмам. Шмат хто зь першых кіраўнікоў Ізраілю, напрыклад Давід Бэн-Гурыён, добра арыентаваўся ў проблемах шматнацыянальнай дзяржавы. Ен бачыў, што "земля габрэяў", ці Палестына, населеная арабамі. Заклікаючы габрэяў да эміграцыі, ён не зъбіраўся пазбаўляць маёмысці і высяляць арабскае насельніцтва. Толькі ў апошнім дзесяцігоддзі сіянізм апынуўся ў руках непахісных супрэматыстаў: сцяпярша быў Мінахем Бэзгін, былы тэрарыст родам з Берасця, Іцхак Шамір, таксама народжаны ў Беларусі, Бэньямин Натаньяху ды Арыэль Шарон. Гэта на тых палітыкі, якіх павінны падтрымліваць заходнія лібералы. Хутчэй Шаронавых праціўнікаў трэба барапіць — як у самім Ізраілі, так і за яго межамі.

Арабскі нацыяналізм патэнцыйна мацнейшы за сіянізм, але ён ніколі не быў у стане за съведчыць сваю перавагу. Нягледзячы на тое што большасць арабаў — мусульмане, няма ніводнага кірунку ісламу, здольнага згуртаваць вакол сябе ўсе сілы. Арабы, што спавядзаны ісламом, падзяляюцца на сунітаў і шыітаў, якія заходнія ўропейцы — на каталікоў і пратэстантаў. У найбагацейшай арабскай краіне, Саудаўскай Арабіі, практыкуецца самая строгая і экспантычная форма ісламу, якая ў большасці мусульманаў не выклікае сымпатыі.

**Паводле "Rzecznopolej",
са скарочэннямі**

Арабскі съвет на мае супольнай палітычнай традыцыі. Большасць краінаў — манархіі, кітапалту Каралеўства Саудаўскай Арабіі, дзе душацца ўсе грамадзкія рухі, асабліва пан-арабскія. У Сырыі ды Іраку дамінуе партыя BAAS, ідэалёгія якой — грымуная сумесь ваяўнічага мясцовага нацыяналізму і дзяржаўнага сацыялізму — блізкая да паўночнокараіскай ці колішняй альбанскай.

Прыгнечаныя і зньявраныя

У такіх умовах змагаеца за выжыванье палестынскі народ. Яго лё павінен выклікаць спачуванье. Палестынцы вельмі бедныя; лягеры ў Джаліне і Газе перапоўненыя сотнямі тысяч бежанцаў; яны спрабуюць выжыць у паднёвых гарадах і вёсках, на маленькіх лапіках зямлі, пазбаўленай вады, без сельскагаспадарчай тэхнікі. Яны безаборонныя, іх увесе час прыніжаюць. У іх няма надзеі на размены з боку іншых, якое маюць іх суседзі ў Ізраілі.

Арабы бачаць, як ізраільцы ездзяць па вуліцах на танках, тады як палестынскія паліцыі забараняюць месьці цяжкую зброю і вінавацяць у дывэрсійнай дзеянісці, ледзьве яна паспрабуе купіць за мяжой колькі старых вінтовак. Простых грамадзянаў арыштоўваюць, калі яны маюць пры сабе пісталет, хоць ізраільскія пасяленцы шпацируюць з ручнымі кулямётамі ў абнесенных мурамі паселішчах, патрульваных салдатамі. Нарэшце, палестынцы бачаць, як на зямлі, што спрадвеку належала іхным бацькам і дзядам, ізраільцы будуюць сучасныя дамы, разбіваюць багатыя сады са штучным арашэннем і вырошчваюць на экспарт экзатычныя расыліны. Пры такай несправядлівасці палестынскія палітыкія не можа быць ураўнаважанай.

Палестынцы прыгнечаны і зньявраны, яны гатовыя ў любы момант далучыцца да экспантычных груповак, кшталту "Хамазу", што рыхтуюць падлеткаў-камікадзэ для нападаў на ізраільцыя. Арганізацыя "Фатах", галоўнае апрышча палестынскіх уладаў, мае нышмат пасторы для манэўру, бо ніколі не размаўляла з Ізраілем на роўных. Ясір Арафат, кіраўнік Палестынскай аўтаноміі, узнаўчывае карумпаваны адміністрацыйны аппарат, здзяйсняе тэрарыстычныя акты, робіць драматычныя жэсты перад усім съветам і бесьперастанку мяняе позу. Ен вядзе сваіх людзей ад паразы да паразы — у Ліване, дзе пры падтымцы Шарона атрымалі хрысьціянскія міліці ўчынілі ім разьню, у Ярданіі, дзе то сама зрабіла ярданскія Карабеўскія арміі.. Дваццаць гадоў ягонага процістаяння з Шаронам — гэта асабістая вэндэта, канца якой не відаць.

**Паводле "Rzecznopolej",
са скарочэннямі**

Як апошнім экспедыцыйным ранкам прыбіраюцца намёты, на зялёной лугавіне застаюцца адно жоўтыя прастакутнікі збуцьвелай пад сінтыэтычнымі паддонамі травы. Гэтыя плямы нагадваюць засвечаныя фатадымы, на якіх напластаваліся адзін на адзін неспакойныя сны задушлівых ліпенькіх ноchaў. Міне год, і гэтыя ананімныя адзнакі нашае прысутнасці зьнішчыць Маладая трава. На месцы маёй этнографічнай "хаткі" выпрастаюцца да купальскага сонца кры ваўнік і сьвятаянік, а можа, і кмен. Мне, напэўна, таго ня спраўдзіць: ніколі не вяртаўся на ходжаную дарогу. Бо дарогі як рэкі — не прайсьці адной і той жа два разы. Чарговая этнографічна практыка скончаная. Студэнты ўзбуджана гамоняць, пакуюць рэчы. Нехта хацеў застацца яшчэ на тыдзень-другі, нехта съпяшаецца дапяць гарадзкіх зручнасцяў санітарна-гігіенічнага ды мас-мэдынага кшталту.

Поле 2002

Студэнты мае, як трава, — на лета наступнае будуць новыя: ніводзі зь іх двойчы не адбыўся мной экспедыцыі. Што зробіш — гэткія навучальныя пляны.

Дарога бяжыць, цячэ вада, вяртаюцца дадому студэнты, а я нібы застаўся, не пасыпей ускочыць у аўтобус і, як прыкуты, замёр ля згаслага вогнішча, што карміла ў гэлі сябе на амаль тры тыдні.

За кожным вяртаннем вяртаюся я менш і менш, бо ўжо даўно на каріціца дзялянка этнографічнай экзотыкай (няма яе, гэтае экзотыкі), баяць фальклёрнай байкі на гарадзкіх лавах, бо за кожным разам усё больш расыпаеш самога сябе па пыльных дарогах Вушаччыны, Расоншчыны, Полаччыны ці Асьвейшчыны і патроху застаешся ў вачох старэнкіх вясковых бабулек і памірш пакрысе разам зь імі. Гэткія плацы за "купалкі", "Цярэшкі" і замовы. Дарма ж нічога не бывае.

Дзесяць гадоў таму, у першай сваёй экспедыцыі, жудасна пераймаўся й перажывай, што тры дні запар мы не моглі запісаць аміндай песьні, ані паданні... Дурнія тады былі. Прыйдзілі ў вёску нібы пазыкі спаганяць, а трэба было "ахвяравацца"...

"Ахвяравоцца" съвятym крыніцам, іducы да іх на каленях, съвятym камяням, несучы да іх пачастку ці рушнік, "ахвяравоцца" песьням — зьблітым ў кроў на гарнамі, шчырай стомай і непадобнай шыпрасьцю.

Сёлета выправіўся ў экспедыцыю з запушчаным артозам і трэшчынай тараннай кооткі. Малады хірург, які апекаваўся майм лекаваннем, чамусыці быў перакананы, што "ахвяравацца" яму шува ў ўласнай кватэры, да жніўнія трасучы "касцяной на горы" і палохаючы суседзяў гру-

катам мыліцаў. Ледзьве вымаліўся, выпрасіўся...

Баба Надзяя слова "артроз" ня ведала, бо ўся гэткая дурнота ўвабіраеца і адпрэчваеца замовай ад "зывіху". Яна ўрачыста, таямнічым паўшэптам пра маўляла вядомыя толькі ёй слоў і ўкручвала вакол маёй нагі сувору нітку, навязываючы на ёй 12 вузелчыкаў. І я верыў у ейную силу, як любы нармальны ўнук верыць сваёй бабулі... Праз два дні я да самае раніцы ня мог заснучы ад касцяломна га, няспынна болю. Здавалася, хвароба, як нечым моцна спалохана, жыўцом выдзіралася з нагі, разыдзяючы скуры... Праз чатыры дні я перастаў кульгаць, праз тыдзень спала пухліна... Значыць, шчыра ахвяраваўся. Папраўдзе — значыць,

ваць добра гэтае. Жытніка, але толькі пляжыць і без таго нішчымныя калгасныя палеткі. Кожны сам абірае, які сцягай яму ісьці. Напэўна, мы хадзілі шляхамі багоў, бо багата нам далі гэтая дарогі. Камусыці даліся сьпевы, камусыці шыкоўная падвойная счастыка, высечаная на камяні звычайніх вясковых могілак, ці каменная галава стода, якая пільнавала балцкія курганы-брукаўанкі, што нечакана адшукаліся ў самым сэрцы Крыўі. А можа, уся гэтая даўніна, хай сабе і родная, ня мела б аніякіх моць, як не было б побач прыгожых зляўных вачэй дзяўчыны, на якую ты дагэтуль не звяртаў увагі і што, не раўнучуючы я баба Надзяя, счаравала цябе ўвадначасьце? А можа, і песьні гучалі толькі на тое, каб нітаваць вашыя вусны нябачным для ўсіх падалункам, які ўжо на съвітаны набывае абрсыя краінай няшчытнай пляшчоты і непадобнай жарсыці. Ці справа ў маленкіх сарнілівых смочках, што ў крохкім цемрыве ліпенькіе начы падобныя на чорныя сплоханыя вочы маладзенчыкай, яшчэ недасвідчанай чарапініцы?

Каму даражэйшая счастыка на камяні, каму — вочы какай дзяўчыны. Радзіма для кожнага мае сотні ablіччаў, і няма тут месца для звады. Галоўнае — Радзіму маєм, і мы тут не чужыя.

Самотны "камандзёрскі" наём. Халодны й нятульны. Выбіраюся да вогнішча. Агонь ледзьве бліскне. Нарэшце ўсе паснулі і нават цвіркуны не парушаць дримотнага спакою. Запальва апошнюю цыгарэту:

Ночкою зорнаю
Поўны гуляеца
З адбіткам улісным
У ўсімнай вадзе...

Уладзімер Лобач

**RADIO FREE EUROPE
RADIO LIBERTY**

**БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА
РАДЫЁ СВАБОДА**

Новыя хвалі й частоты ад 31 сакавіка 2002:

18:00-20:00	9565 кГц (31 м)	22:00-24:00	9530 кГц (31 м)
	11725 кГц (25 м)		9750 кГц (31 м)
	15215 кГц (19 м)		11865 кГц (25 м)
На сярэдніх хвалах частата — 612 кГц		На схвалах частоты — 612 і 1188 кГц	
20:00-22:00	7190 кГц (41 м)	06:00-08:00	6170 кГц (49 м)
	11730 кГц (25 м)		7295 кГц (41 м)
	15480 кГц (19 м)		9635 кГц (31 м)
На сярэдніх хвалах частата — 612 кГц		На схвалах частоты — 612 і 1188 кГц	

Інтэрнэт: www.svaboda.org Адрас: 220005, Менск-5, п/с 111;
Vinochna 1, Praha 1, 110 00, Czech Republic

НАСТРОЙЦЕСЯ НА "СВАБОДУ"

Віктар ШНІП

* * *

Неба над намі, нібыта вада...
 Зоркі, нібы залатая арда,
 Сонна ўсплываюць з начной цішыні,
 Быццам тапельцы з рачной глыбіні,
 Сонна ўсплываюць і съвет захапляюць,
 Дзе мы з табою нядоўта жывём,
 Быццам бы съвечкі, што плыні
 асвятляюць
 Ноцы, зь якой мы ідзём, як цячом,
 Быццам між пальцаў у съмерці цячэ
 Неба, якое нібыта вада,
 Дзе мы з табою жывый яшчэ,
 Дзе нам бяды — нам яшчэ не бяды,
 Бо маладыя мы сёньня з табою,
 Быццам крыжы па-над новай царквою,
 Што збудавана на тым, што было,
 Што засталося, з вадой не сплыло,
 А прарасло, як трава праастае
 Там, дзе агонь, як арда залатая,
 Там, дзе вада пад нагамі, як неба,
 Лёд на вадзе, як застылае срэбра,
 Срэбра разьбітае намі арды,
 Срэбра, якім напаўнялі раты
 Да самага нёба, нібыта да неба...

* * *

Баляды Нямігі

Нібыта ў зямлю закапаная Кніга,
 У трубах счарнелых пад намі Няміга,
 А мы па-над ёю, нібыта трава,
 Якая ня помніць амаль анічога
 I толькі нядоўна прыпомніла Бога.
 На ўзорку, як помнік Нямізе, —
 царква.

I ты мне гаворышь, што суму ня трэба
 Па тым, што даўно адліцела на неба.
 I што зарастае бязбожнай травой,
 А сам па Нямізе ідзець, нібы плачаш,
 I іншай дарогі да Храму ня бачыш,
 Як людзі Нямігу — пад мёртвой
 зямлём...

Баляды абяцаньня

Нікому нічога больш не абяцаць,
 Нібыта зь цімнечы да сонца
 ушплываець
 I сонца ня бачыць, і клікаць цябе
 У Храм, што прысьвеченны нашай
 журбе
 Па тым, што калісці
 прыдумвалі мы,
 Яно ж прападала, як шэрнан зімы
 Пад сонцам, якое над намі плыло,
 Нібыта ў сасудзе чырвоным
 цяплю...

Нікому нічога больш не абяцаць,
 Нібыта з туману больш
 не будаваць
 Масты праз раку, за якою
 еёсьць ты,
 Пакуль я з туману будую масты...

Нікому нічога больш не абяцаць,
 Як д'ябла з журботнай душы
 выганяць
 I Бога ўпускаць, як съяцло,
 у душу,
 I ўжо не хавацца ў кустах
 ад дажджу,
 Што зь неба праліўся, нібыта
 сышоў
 Сам Бог на зямлю па прыступках
 з дажджоў...

Нікому нічога больш не абяцаць —
 Мяне прывялі да съяні —
 расстраліяць
 За тое, што я абяцаў, не зрабіў,
 А нашу Вільню ўначы падпаліў...

Людка СІЛЬНОВА

ГЕРОЙ

Ён — вялікі як гары. I нават
 імя ягона пагрозыліві гыркае,
 нібыта далёкі голас патрыва-
 жанага драбязой магутнага
 зьевера. I гаркавіць — як не-
 шта іншае, цалкам непрыдат-
 нае для будзённага існаванья
 чалавека. (Як гарчыца, аздоба
 ежы, добрая толькі ў невялікіх
 дозах.)

O, герой! Гарэнъне агню ў
 ружковай лілеі пяшчотнае ча-
 лавеаче пашчы...

Герой — грымоты грому!
 Глыбокае жарало гарматнай
 рулі на колах. Рулі, задзірліва
 і вядуніча скіраванай у неба...

Ён жыве ў цэнтры Зімы, у
 крышталовым палацы зь леду —
 празрыстым і крохкім, як
 шкло. Заслона бязважкіх се-
 рабристых съняжынк хавае
 ўваход у ягоны алькоў. Шась-
 цігранны ложак-ільдзіна — у
 сумётах белага сънегу. Зредку
 блісце дыямантамі халодны
 крухмальны шарпак.

На арфе з тонкіх ледзяшоў,
 якія зывісаюць з высозных
 скляпенінняў, грае тужлівая
 песьні вецер. У іх ці то пла-
 чуць дзеці, ці то крекчуць пе-
 рад съмерцию старыя. Нібыта
 жаліца ахвярнай козачкай
 маладая дзяўчына, уздыхае
 на мяжы стомы араты...

Герой жыве прыгодамі і ча-
 каньнем цудаў! Простае, буд-
 дзённае, наладжанае існаванье —
 зусім не ягоны съвет.
 Там Героя проста не існуе! Ге-
 рой кліч Стыхію і Рызыкі,
 Славу і Віктору... Ці ўсіх іх
 у адной? Ягона Дама сэрца —
 гэтак жа неспасыцельная, вя-
 лікая і няўлічная, як ён сам.
 Толькі шчы больш празрыстая.

Меч — ягоны найлепшы ся-
 бар, выпадак — родны бацька,
 подзывіг — урэшце прычаканы
 сын.

Гора героям! Час кінуў ім
 выклік. Сэкулярызацыя, жа-
 начая эманысацыя, дэмакра-
 тызацыя, тэхнагенная рэвалю-
 цыя... Рыска да рыскі, "птушка"
 да "птушкі", чалавек да
 чалавека... Сума... I новая кар-
 цінка-краіна гатовая! A дзе
 пачынаеца матэматыка, там
 сканчаеца паэзія. I — Герой.

Герой патрабуе таямніцы. I
 — прасторы. Адбярыце пер-
 шае і другое — і Героя няма.
 Ёсьць проста маленькі чала-
 век, добры або ліхі. Паглядзі-
 це, вось ён: абураны; злосны,
 съмешны, у цэнтры магічнага
 кола, якое імкліва сціскаеца
 ля яго ног і, цалуючы пыль-
 ныя падэшвы прамяністых ча-
 равікаў, зынкае.

Рачулку гэту называюць Гайна,
 Яна кранае сэрца незвычайна.
 Як я хачу, каб чысьціня вады

Ачысьціла людзей у Беларусі!
 Каб толькі шчасьце сънілася
 заўжды...
 А перайначыць яву — я бяруся!

Дар'я САБАЛЕЎСКАЯ

РЭКВІЕМ
Быў трэці дзень майі і тваў
 адзіноты.

З-раніцы выпаў сънег —
 Такі пяшчотны,
 Такі белы, —
 Але каханыне,
 Каханыне ішло горлам
 I запэцкала яго.
 I па ўсіх маіх сёньняшніх дарогах
 Развіліся бел-чырвона-белія
 моры.
 Як у нататніку — побач з тваім
 імем,
 Але сымбалем іншага змаганьня.

Гэты рэквіем убачыла толькі я.
 Глядзі, як горлам ідзе каханыне,
 Як на вачах я раблюся халоднай.
 Як раблюся шэраю зданью.

Але ты ня хочаш
 Нават позірк узъяць
 На мяне.
 Таму гэты Рэквіем бачу толькі я.

Глядзі, як вібрую ў павуцінны
 Непамерлай пяшчоты,
 Як раздвойваюся і чужэю:
 Сама сабе —
 Тваё я і проста я.
 Як са съвістам заяцьгаецца пятлёю
 Мой выбар
 На горле.
 На тым самым горле,
 Якім усё яшчэ ідзе каханыне.
 Падобнае на вытрыманае
 Віно. Але
 Нічога ў съвеце ня знайдзеш
 мацнейшага.

I нішто так не захмеліць.

A я ўжо ўпілася ім да зынямогі
 I хачу пазбыцца яго.

Але кахаць чамусьці
 не перастаю.

Арцём АРАШОНАК

• • •

Вечарам за столом
 П'юць віно...
 У кожнай чарцы ні паўні.

• • •

Дым цыгарэт
 Вечарам нараджае
 Абрис незнаёмкі.

• • •

Па сънежнай дарозе
 Ідуць да царквы...
 Крумкач і съвятар.

Вячка ВАСІЛЁНКА
 Беларусы...
 Абрызены кавалак
 Старжытнай,
 Велічнай Літвы.

• • •

Чаму мяне так цягне да цябе
 I сэрца захлынаецца ад прагі?
 Пакутую ад неспатольнай смагі
 I не шкадую словаў у мальбе.

Усе вершы прысьвячаю табе,
 Душа кане ад тваёй ніувагі,
 Але адкрыцца не стае адвагі...
 Няўжо так і загіну ў журбе?

Наскрозь відаць усе твае
 заганы,
 Ды ніноць разъвярджаныя
 раны,
 I сълёзы сълед кладуць,
 яднаюць нас.

Я ведаю, што ты мяне ня варты.
 Чаму ж цябе чакаю так упарты?
 Кахаю, мабыць, — вось і ўвес
 адказ.

• • •

Таня КІРЫЛЕНКА
 Калі ні я, дык нехта
 Падхопіць родны съцяг.
 Зіма накрье сънегам
 Наш невясёлы шлях.

 Ня будзе прабачэння,
 Са шляху ўцякач.
 Свабоды нараджэнне

Вадой з Дняпра адзнач.

I зваць ня змоўкне рэха
 Майго жыцьця:
 "Калі ні я, дык нехта
 Падхопіць родны съцяг".

Марыя ЛАГОДЗІЧ

• • •

Навучы мяне слухаць неба
 I маліца адзінаму Богу.
 I я стану тваёю нявестай,
 Блаславенай зямлём і нябесамі.

Навучы мяне слухаць неба,
 I я буду табе тлумачыць
 колер словаў, табой
 прамаўленых,
 колер гукаў, табой
 праспіяваных.

Я малюся адзінаму Богу:
 Божа, зълітуйся, Божа, над намі...
 Я тлумачу табе колер гукаў...
 Навучы мяне слухаць неба.

Paval MASTAVY

STANDAR

Štandar moj krywicki, štandar moj
 litoŭski,
 Žziale, nuby kroj z rastryvožanych
 ran.

Ciabie nie zahubiać ni vorah
 maskoŭski,
 Ni bydlam abrany čužyniec-syhan!

Kali ja rabaču, jak volna i śmieja
 Łunaje pa vietry chutcej i chutcej
 Ściah moj staražtyny, biel-čyrwana-
 biely,

Spakojna na sercy i dychac laħčej!

• • •

Ільля ПАПЛЁЎКА

• • •

Паміж высокіх і пакатых гор,
 Пакрытых лесам і густой
 травою,
 Цяэз рачулка летняго парою
 Праз ѿмёны, страшны і
 дрымучы бор.

 Чысьцютая, як водбліск ясных
 зор,
 Віеца яна русаю касою,
 Блішчыць на сонцы дзёўна
 красою,
 Гучыць здаля, як шматгалосы
 хор.

літаратурны сэмінар

Міколу Яўмененку. Гэтым разам ужо лепей, але ўсё адно я
 Вам раю пісаць карацей.

Андрэю Апаньеву. Вершы пакуль не для друку.

Змітру Плянку. Шкада, што Вы даслалі толькі адзін верш.
 Няма з чаго выбіраць.

Міколу Мо. Цікавая гісторыя, амаль "сабачая". На жаль, не
 пазэй.

Віталю Спасоўскаму. У вершы цудоўная канцоўка. Калі б ён
 увесь гэткі быў! Працуіце з творам далей.

Віктар Шніп

Наталка Бабіна

ПАСТКА ДЛЯ КРАТА

Працяг. Пачатак у № 23—29.

Студэнтка менская Палі-тэхнікі Яніна знаходзіць на лецішчы труп невядомага чалавека, а назаўтра ледзь ня роўніца ахвяраю забойцы. У часе наступных візітаў на лецішча высывятляеца, што да злачынства мае нейкія адносіны сусед Мікалай Кержыч. Яніна змушае яго прызнацца: галоўны злачынца — ейны каханак-спэцслужбіст Андрэй, які нібыта расьсьледуе справу. У часе размовы нечакана зьяўляеца забойца...

— Руки на стол! — скамандаваў ён, заўважыўшы, што сплатнелы Кержыч пацягнуўся па адкрутку. — Ня трэба гонкі ўзбраенінія.

— Адкуль вы ўзяліся? — разгубленна спытаў дзядзька Мікалай.

— Падазраваў, што сёньня мае адбыцца пэўная размова, вось і вырашыў узяць удзел, — спакойна адказаў Андрэй, набліжаючыся да стала, за якім мы сядзелі. — Эх, грамадзянін Кержыч! Язык, які праз зубы выбываеца, можа стацца прычынаю небясьпечнага калецтва...

Ён кароткім рухам выхапіў з пад пахі пісталет і рукаіткаю даў старому па галаве. Той бяз слова абсунуўся долу. Я ўскрыкнула. Андрэй павольна павярнуўся да мене. Які ён быў прыгожы! Якім глубокім, прыхаваным агнём палалі яго шэрыя вочы... З гэтым чалавекам я спала, яму я рассказала свае сны, а цяпло ягонага цела, пах яго скучы...

— Тыповы інтэлігент — ні два, ні паўтара. Слабак.

— Андрэй, — прашаптала я, — ты што, здурнеў? Навошта ты гэта зрабіў? Навошта?

Ён падышоў да мене ўсутьч і ўзіняў з крэслы. Бяздонныя яго вочы палалі зусім блізка ад майго твару.

— Таму што я цябе кахаю, — прашаптала ён.

Сэрца маё калацілася, перад правым вокам круцілася вясёлкавае кола. Я гатовая была страдаць прытомнасць.

— Шалею ад цябе, — шаптаў ён, і рука яго гладзіла мае вальсы, і сіпіні, і ногі, і плавілася ў паветры ягонае каханыне, атрутным газам уваходзячы ў лёгкія.

— Ты думаеш, я ня ведаў пра твае шашні з тым жыдком, яко му дзіверы падпалі! Усё ведаў і гатовы быў дараваць. Але ты круціла хвастом. Я хацеў ажаніцца, а ты сімлялася, пазбягала адказу...

— Андрэй...

— Ты не разумела мене... Зрэшты, што ты ведаеш пра жыцьцё? Бацька юрист, зарабляе дай божа, жывеш у прыгожым доме, у багатай кватэры... Па піцэрыях ходзіш... Ты ж ня можаш зразумець, што такое жыцьць у галечы, калі бацька заўсёды п'яны, а маці, змучаная і худая, п'е ў нядзелью, каб трохі адпачыць... Ты ніколі не жыла ў інтэрнаце — прусакі, ваніты па калідорах пасыла сіяваў, чужыя сымядзючыя шкарпяцкі пад носам... Ты не магла зразумець, што такога шанду можа больш ня быць, а я добра бачыў, што губляць яго нельга...

Калі выйшаў указ аб падтрымцы маладых сем'яў, я ўпершыню паспрабаваў пагаварыць с табой — памятаеш? Час не чакаў: крэдыт давалі толькі

сем'ям, дзе і ён, і яна яшчэ ня маюць дваццаці пяці гадоў. Ты хоць разумееш, што такое крэдыт ад дзяржавы? Дзе табе! На "Абсалют" для зэкаў старых далаўрыя выкідаеш!

Калі ў рапакаме пачалі складаць ільготную чаргу, я апынуўся другім пасыља Мянцея. Кватэры мусілі выдзеліць усяму рапакаму і аднаму чалавеку з чаргі. Калі б я нэўтрапізаваў Мянцея і ажаніўся з табою, мы атрымалі б кредит, дастатковы, каб збудаваць кватэру ў Малінаўцы... Туды мог бы пераехаць твой бацька, а мы засталіся б у цэнтры... Але ты на ўсё мае ўтвары толькі сімлялася. А я хадзеў жыць як чалавек — і жыць з табой. Ды мне толькі сівінцу варта было — любая б за мной пабегла. Але прыкіпела маё сэрца да цябе, прыварылася...

Час падганяў. Мянцея трэбыло забіць, а цябе — напалахаць, прымусіць скрыцца. І ты была амаль гатовая, асабліва калі я папужаў цябе стрэламі ў калідоры — зь люку ў столі... І ўсё было б так добра, каб ня гэтая халерная спаржа, ня гэтая халерная пастка для краты... Лёс павярнуўся інакш, але такой бяды... — Ягоная рука ўсё лашчыла маю сіпіні, а вочы паціху рабіліся вар'яцкі, — бяды няма... — Ён захапіў мае валасы ў прыгаршчы і, рэзка падыгнуўши ўніз, нагнуўся над майм закінутым уверх тварам — Любая, апошні раз будзьма разам?

Руліяй свайго пісталета ён лёгенька штурхнуў мене пад рабіну, прыціскаючы да сябе... Матка Боска! Вось не шануце з мужыкамі! Той уцякае ў Амерыку, гэты, відаць, зібранаеца згвалтіц і забіць. Бяды!

— Я ж не зрабіла табе нічога кепскага, — прашаптала я, адчуваючы яго дыханыне на сваёй шчыце. — Калі ласка, не забів мяне! Я нікому нічога не скажу, абицаю. Давай праста ціха разыдземся...

— Запозна. Нельга пакідаць сведкаў. А ты — съведка...

Я не магла адвесыці позірку ад яго вачэй — такога жаданыя я ня бачыла ў іх ніколі, і нешта ўва мене адклікалася... Ён прымушаў мяне легчы сіпінай на стол. Я мякка правяла рукой па яго калючай шчыце:

— Прыйбяры са стала прыёмнік...

А калі ён рукой зь пісталетам скідаў радыё на падлогу, я з усіх моці заехала яму каленам у пахвіну, скліпала са стала адкрутку і наўзідагад саданула па руцэ з пісталетам. Ён закрычаў, сагнуўшыся, зброя выпала, і я нагой адкінула яе як мага далей. Але другой рукой ён моцна прымушаў мяне за валасы і, калі сагнуўся ад болю, прымусіў і мяне нахіліцца да падлогі. Тут ужо закрычала я, паспрабавала

вырвацца, але ён наваліўся на мяне і з размаху ўдарыў. І мяне нібы амок які апанаваў! Забіць — няхай сабе, форс-мажорныя абставіны прымусілі, але ўдараўшы па твары! Мяне, слабую жанчыну! Усё мае трымыненне перад Накрый-мяне-андаракам ад гэтай плюхі рассыасялася, як туман. Во гаўнюк! І я такому расказала сны! Завішчаўши, як парсюк на сінежаньскім падвор'і, я ўчастліва кіпцюрамі ў ягоны твар. Ёй адпусціці мяне, але толькі дзеля таго, каб скончыцца па зброе. Но не спаспела я ўзыніца з падлогі, як Андрэй ужо стаяў нада мною, тримаючы пісталет у левай руцэ, а правая, скрываўленая, вісела як бізун.

— Ты ўсё мітусішся, — цяжка дыхаючы прашыпеў ён. — Бывай, кахана.

Андрэй прыцэліўся; я сцяялася пад пісталетам, ня маючы сілаў адвесыці позірку ад чорнай дзіркі. Крычаць? Кінущы яму ў ногі? Матлянущы ўбок? Я адчуваўся, як сцяякаючы апошнія імгненыні майго жыцьця. Стук, стук — сэрца, стон — Кержыч на стале. Андрэй палец здрігнуўся на курку, зараз, зараз ён стрэліц...

— Кінь зброя! — прагрымела раптам, дзіверы пхнулі нагой. Збышак з дубальтоўкай, Дуброўскі й Сльёзка ўбіглі ў памяшканье. Бразнула пабітае скло — Анупры зь нейкім абразам, якога я раней ня бачыла, усунуўся ў маленъка агенца ля столі.

— Кінь зброя! — гукнуў Збышак і для пэўнасці дадаў колькі выразай, што ў друку не дапускаючы.

Я скліплася з падлогі й кінулася да Фабіяна. У гэтых момант пррабачыла яму і "гістэрычную дурніцу", і сапсанаву тапалёгію, і ўсё яго магчымыя і немагчымыя правыны перада мною аж да скону... У жыцьці ня бачыла больш надзейнага прытулку, чым касцістая грудзіна, на якой я рыдала, учапіўшыся ў штырфілі марынarki...

Сльёзка спакойна падышоў да Андарака, забраў, тузануўшы за рулю, пісталет і прабурчай, аблушкуючы:

— Прафесіянал, прафесіянал... А мы што, аборай хлеб кроім? — павысіціваў з Андрэевых кішэніяў нейкія паперы і перайшоў да Кержыча:

— Зараз ачуняе, нічога сур'ёнага. Пайшлі, паны-брацьця! — На парозе ён азірнуўся і звяярнуўся да Андарака, які ашалалі стаяў з паднітай рукою: — А пан няхай ня робіць лішніх рухаў. Займіся вось рукою... З табою яшчэ будзе размова, — і, падміргнуўшы, да даў: — Сарока сароку бачыць здалёку, праўда?

Заканчэнне будзе.

Кнігі поштай

Цена

ARCHE-Пачатак 2000, №9 "Мэдыцына" 1500 р.

3500 р.

ARCHE-Пачатак 2001, №5 "Украінскі чумар" 1000 р.

5000 р.

ARCHE-Скарына №№ 2000-6, 2000-8, 2001-1, 2001-3, 2001-4, 2001-6 1500 р.

3000 р.

ARCHE-Пачатак 2002, №1. 184 с. 1500 р.

3000 р.

Vostraia Brama 0: ГЛЁБУС Адам. "Post Scriptum". 176 с. 3000 р.

3000 р.

Vostraia Brama 1: БЫКАЎ Васіль. "Пахаджане". 192 с. Кніга прыпавесць, напісаных за час побыту пісьменніка ў Фінляндыі і Німецчыне 3000 р.

3000 р.

Vostraia Brama 3: ЛУКАШУК Аляксандар. "У фіялетавай ноцы вугак крыла". 160 с. Кніга пра БССР 80-х. Працаў ў галоўнай партыйнай газеце "Звязда", аутар шмат назіраў за паводзінамі вялікай і малога наўгарода, а таксама звычайнага "гома светыкса" 3000 р.

3000 р.

Vostraia Brama 4: БАРТОСІК Зыміцер. Чорны пісталет. Апавяданні з уласнага жыцьця. 240 с. Кніга складаецца з тэксту, якія друкаваліся на працаў апошніх дзесяцігаду у газеце "Наша Ніва" і гучалі на радыё "Свабода" у перадачы "Вострая брама". 6000 р.

6000 р.

Vostraia Brama 5: ГЛЁБУС Адам. "Браслаўская стыгмата". 192 с. Новая кніга Адама Глебуса, якую склалі апавяданыя і апошнія гады 3000 р.

3000 р.

БАСТРАВЕЦ Сяргей. Цэнзарскія нажіцы. 546 с. Гэта эўрапейскі паводле паліграфічнай якасці і "новабеларускі" па сутнасці зборнік апавесьцяў і апавяданняў. Прэменна трымыць у руках, якія прыменяю чытальні.

4000 р.

БАШУРА Міхась. Паліяванне на мух са шлянга. 64 с. 1000 р.

1000 р.

Беларуска-расейская інтэграцыя. Аналітычная артыкулы. 424 с. Рэдактура Валера Булгакава. У книзе асобыя ўсякоўшыся такімі тэмамі, як эканамічнае і культурнае палітыка Лукашэнкі, расейская вайсковая прысніца ў Беларусі, структура расейскіх палітычных эліт, беларускія падарыкі і ўзбраенінія, а таксама заснаваныя на міжнародным рынку ўзбраенінія, расейская геаграфія Лукашэнкі.

3000 р.

Беларускі малітвінк. 784 с., цвёрдая вокладка. Укладзены аўтографамі Аляксандрам Надсанам, выдавецтвам "Божым шляхам" (Лендан) і "Сарія" (Полацак). Малітвы на кожную пару, на кожны дзень.

5000 р.

Біблія. Кнігі Святога Пісання Старога і Новага Запавету ў беларускім перакладзе Васіля Сімчыка. 1536 с., цвёрдая вокладка.

17000 р.

Беларуская палітычна-сістэматычная і прэзыдэнцкая выбары 2001 г. 480 стар. Зборнік артыкулаў, падрыхтаваныя

ПІЛАРАМА АНАЛІТЫЧНАЯ

У Дзень Анёла
і навекі Радасьці Вам, Дзіма!
Жыве Літва!

Ганна

АУДЫЁ, ВІДЭА, СД, КНІГІ

У Гомелі: Плошча Паўстаньня —
штонядзельно да 13.00. Тэлефон: 45-
11-51 E-mail: bandrej@tut.by

Этая книга павінна ў вас быць:

Уладзімер Мартыненка
“Катуй мяне, ратуй мяне...”
“...Ён упаў, як мэтэрыйт,
і зынішчыў усё жывое ў літаратуры.”
Тэлефон для распачоўдніка:
8-029-670-74-01 (пн. 9.00-12.00);
кніга — поштай: 289-12-12, аб. 116133

У “Нашай Ніве” з 24 чэрвеня зымя-
ніўся адрас электроннай пошты. За-
мест nn@irex.minsk.by лістуйце на
nn@promedia.by. Стары адрас ня дзе-
нічае з 1 жніўня.

Сабачая гісторыя

Адзін сабака прые-
хай у Менск. Зайшоў-
ся на вакзале ў
“Макдональдз”. Зьеў
гамбургер. Вышаў
на вуліцу, а там наво-
кал — жалезная ага-
роджа, а на ёй —
Граждан з плакатам
“Еж ананасы, рабчыку жуй!”.

Адзін сабака прывеў Шніпа ў “Мак-
дональдз”, каб добра пакарміць перад
халоднаю зімой. А Граждан яму: “Вы б
яго яшчэ завялі на радыё “Свабода”...

Адзін сабака захацеў у “Макдо-
нальдз”, але, убачыўши каля дзвіньярэй
Граждана, перадумаў. А Граждан не
змаўчай: “З-за такіх, як вы, сёлета ў
каласах не было каму сесцы бульбу...

Адзін сабака хваліў “Макдональдз”.
Пачуўши гэта, Граждан сказаў: “Я б
гэтае гняздо гляблізацыі ўзарваў, а на
яго месцы ваздзізвів бы памятнік усім
чэским людзям”.

Адзін сабака выйшаў з “Макдональ-
дзу”. Да яго падышоў Граждан і паціка-
ўся: “Вы, раптам, нё амэрыканец? Я
амэрыканцаў не люблю, але, калі вы
мне дасыцё даляр, я падумаю, што з
вамі рабіць у слаўным будучым..”

В.Ш.

**Сённяшняя “Піларама аналітыч-
ная” з удзелам тэлеміністра Рыбако-
па, літарата-славяніна Касцяма,**
**Змагара нябачнага фронту й презы-
дэнта Акадэміі камунальных навук**
Часныковіча прысьвечаная съвяты
беларускага пісьменства і друку,
што адбудзеца 17 верасьня ў Міры.

Вядучы: Бітва за ўраджай у асноўным скончылася пасыяхова, хоць удзельныя князькі дагэтуль прачынаюцца ў рэфлектарных канвульсіях, пачуўшы стропкат прэзыдэнцкага кулямёта. Але няма калі расслабляцца! Хутка пачненца ўборка беларускага нацыянальнага фэтышу — бульбы. І таму вельмі лягічна, што Дзень беларускага пісьменства і друку, перанесены на самы разгар бульбаўбранчае кампаніі. Наша першна пытаныне прадстаўніку творчага інтэлігэнцыі, які толькі што вярнуўся з буддлядоўкі, буду-

чага съвята. Што там у Міры?

Касцям: Жыхары старожытнага славянскага мястечка Mіr зь нецярплюсцю чакаюць съвята, разам зь якім у іхнія дамы прыйдзе съвято і вада, адключаныя колькі месяцаў таму ў сувязі з мантажам мэгагірлянд для ўпрыгожання замку.

Змагар: Вось як антынародная ўлада клапоціцца пра людзей! Нават за немцамі ў Міры была вада й электрычнасць і трансльяваўся “Маяк”!

Касцям: Вось вы сабе й выдалі, каліяранты праклятыя, вам новай німецкай акупацыі захацелася! Але рэваншу ня будзе! Гэта цвёрда сказаў Гарант Канстытуцыі, які перанес съвята на 17 верасьня!

Рыбакоп: Тым больш што вяшчаныне “Маяка” будзе адноўленае ў поўным аб’ёме, ледзьве расейскі бок разылічыща за нашыя запазычанасці “Газпрому” ды “Газры”.

веру ў сяброў! Сябар Віця
Віншум футбольную каманду Кансэрваторыя-Хрысціян-
скай партыі — БНФ і Беларускага Народнага Фронту “Ад-
раджэнне” зь перамогай 27 ліпеня. Прыхільнікі
Віншу Андрэус Дзенісевіч з народнінамі. Зичу мошнага
здроўя й імківага кар'ернага росту! Skarbniк
Віта Пітра Валька з Днём народнінай! Тата, здароўя табе
й шчасця. Сын
Міхась, не сумуй! З днём народнінай! Толькі не купляй
маскальскага піва! Війней
Мішон з Кірмашэвічай, вітаю з днём народнінай. Зичу здра-
ўю і адраджэнню! Vit

кантакты

Літаратурны чытанын, прысьвечаны 120-гадзінню з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа, пройдуць у Менску па помніку Якубу Коласу: 25 жніўня — з 12.00, 1 і 8 верасьня — з 17.00. Сбіры Кансэрваторыя-Хрысціянскай Партыі — БНФ

Складары начальнікі “Нашай Ніве”! Лашнікаў прыватных абелестках больш не працуе? Ці як тады разумець хібы ў апошнім (29) нумары? Яська Зэдлік

Усе пра мастака А.Пушкіна: www.pushkin.by

Арганізатары дзіцячых выстаў і съвятаў — да супрацоўніцтва. Т.: (017) 253-06-45 (пасля 20-й) альбо (7.00—9.00) (Воля)

Дзіцячыя тэатры, вакальны і харэографічны гурты Бе-

ларусі — да супрацоўніцтва. Т.: 253-06-45 (пасля 20-й) альбо (7.00—9.00) (Воля)

Паваханая Графіна Наталья. Чакаю ад Вас весткі. Тэлеф-

ніце або пішыце. А/с 129, Менск, 220013

кнігі, музыка

Літаратурнае аўтэнтынне ў Маладечне публічна спаліла кнігі Мартыненкі. Пррапаную вам зрабіць тое самае. Казлоўскі Г.

Прадам кнігу Аляксія Пашкевіча “Пляц волі” — 3 тысячи. Т.:

254-77-59 (Аляксей)

Часныковіч: А адсутнасць халоднай і гарачай вады ў Міры, як паведаміла прэс-служба Міністэрства па надзвычайніх съвятах, будзе кампенсавана ліўневым дажджам і наўальніцамі. Магчыма, і градам.

Касцям: I Расея не пакіне нас у бядзе! Мне званілі з многіх славянскіх дзяржаваў і казалі, што 14 жніўня Пуцін прапанаваў Лукашэнку працягнучы ў Mіr першы беларуска-расейскі водаправод “Волга—Нёман”, а за кошт сродкаў на яго абслугоўванне пагасіці запазычанасць Расеі за 200-гадовую аренду Смаленскай вобласці.

Змагар: А 400-гадовая аренда Пскоў-шчыны? А даўні падрад на пабудову Крамля? Хай плаціць ўсё — да капейкі!!!

На гэтым спраба арганізаваць у “Пілараме” плюралізм думак скончылася поўным правалам.

Аддзел аналітыкі

Новы погляд на паходжанье Русі, гісторыю Беларусі ў часопісе “Гістарычна-Брама”. Можна набыць у гарадзенскай кнігарні “Слова”, берасцейскай “Іскра” і менскай “Акадэмкінга”

Тээлягі, філёлягі, гісторыкі, філэзфы і псыхолагі! Дасы-
лайце артыкулы рэзігнантнай тэматыкі ў навуковы часопіс.
A/c 486, Менск, 220103

“Беларускі магітайнік” можна набыць у Гомелі. Т.: 45-11-51;

e-mail: bandrei@tut.by

CD “Крамбамбуля”, “Ambassador21”, “Hard Life-Heavy

Music” ды інш. ёсць у Гомелі. Т.: 45-11-51

падарунак

Прыму з удзячнасцю ў падарунак камп'ютар IBM PC386

або 486 із складнікі. Т.: (у Пружанах): 23-9-86 (Раман)

праца

Шукаю працу ў беларускамоўным асяродку. Жанчына, 40

гадоў, філёляг, БДУ. Т.: 234-46-06

Грузчыкі выкананы розную пагрузачна-разгрузачную

працу, рознарабочыя. Янка. Т.: 282-80-01

паштовая скрынка

Янку В. з-пад Марілёва. Атрымалі, ацанілі.

Васілю А. з Марілёва. Чакаю новых “Аб-

разкоў і абрэзкай”.

Марату Г. з Менску. Напісаны пра інтэгра-
цию нешта новае, чаго яшчэ не пісалася, у
Вас ня выйшла.

Уладзімеру Л. з Менску. Ваш ліст пра
Будаўскі фэст праства поэзія прыйшоў.

Яўгену К. з Віцебску. У матэрыале пра
“Славянскі базар” няма канкрэтыкі і белару-

скага погляду. Напісаны ён адстаронена,

дай запазычніцца на тыдзень.

Уладзімеру М. з Яхімоўшчыны. Рэгія-

нальныя навіны атрымалі сухія, занадта

сціслыя. Іх трэ было б яшчэ разъвіваць.

Уважлівей чытайдзе, як пішуць пра жыцьцё

свай акургі іншыя.

Siaržuku з Бабруйску. “Натуралізацыя”

ня выпісаная. Словы й дзеі герояў бываюць

выпадковымі, і гратэск не ратуе.

Аляксандру Б. з Садкоў. Гумар “Дарагі

ленінградцаў” не праразты, часам вымушаны.

Прычына, відаць, у тым, што не жыць-

цэвята тэма. Ня будзем друкаваць.

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЙ:
220050, Менск, а/с 537
Tel/fax: (017) 288-12-32, (0296) 13-32-32.
E-mail: nn@promedia.by
On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на “Нашу Ніву” абавязковая. 8 палос

форматам А2. Друкарня РУП “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”». Менск, пр. Скірмунтава, 79. Рэдакцыя не нізе адказ-

насці за змешт ракемінных абелестак. Кошт свядомы. Пасъ-

веданыя на 4 ліпеня 2002 г., выдадзене Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрдычны адрес: г.Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а.

Наклад 3603.

Нумар паддзісаны ў друк 14.08.2002.

Замова № 5191

Рэдакцыйны адрес: Менск, Калектарная, 20а/2а